

Tisdagen den 19 december

Kl. 19.30

Vissa varvsfrågor

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

§ 1 Vissa varvsfrågor (forts.)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1978/79:17.

TORKEL LINDAHL (fp):

Herr talman! Jag skall inte ägna mig åt att försöka göra en dålig vits, men den här debatten lär ju i och med detta anförande gå in på sista varvet.

Det lär inte vara lätt att hitta någon industrigren, där det är svårare att göra hållbara prognoser än vad det är för just varven. Om man hade gjort en prognos för ca sex år sedan skulle den säkert ha varit väldigt ljus och bra, för fem år sedan mycket mörk, för en å två månader sedan ganska optimistisk. På vårkanten skulle prognosen vara ganska pessimistisk. I dag skulle den vara väldigt svävande; den skulle helt sakna någon egentlig grund.

Ett av problemen för varven är oljepriserna. Förutsättningarna för varven hänger intensivt samman med hur oljepriserna påverkas. Ingen har någon aning om hur den senaste höjningen kommer att påverka oljeproduktionen, oljekonsumtionen och behovet av oljetransporter. Men det finns ändå en hel del tecken som tyder på att vi är på väg mot en svängning. Det finns få industrier, där det är fråga om så snabba och drastiska svängningar som det är inom varvsindustrin. När det är högkonjunktur, då är det verkligen sug inom varvsindustrin och priserna åker rakt uppåt. Men när det är lågkonjunktur, då är det nattsvart pessimism; allting är dåligt, och priserna ligger på verklig bottennivå. Nu finns det i och för sig en del faktorer som talar för att det, tyvärr, är nödvändigt att göra en nedskärning av den svenska varvskapaciteten. Orsakerna är inte att söka i Sverige eller i Västeuropa utan helt enkelt i den tredje världens berättigade krav att få vara med även när det gäller varvsproduktionen. I dagens läge börjar länder som Sydkorea, Singapore och Brasilien framstå som allvarliga konkurrenter när det gäller skeppsbyggnad.

Vi har anledning att anta att många u-länder kommer att sträva efter att bygga upp en egen skeppsbyggnadsindustri. Denna kommer naturligtvis att konkurrera med vår skeppsbyggnadsindustri.

När jag tog del av utskottets betänkande fann jag att ett varv är litet speciellt. Det må vara att jag låter lokalpatriotisk, men det rör sig om Uddevallavarvet. Av något slags rättviseskäl har ambitionen uppenbarligen varit att göra ungefär lika stor neddragning vid alla de fyra storvarven. Uddevallavarvet är dock faktiskt det enda varv som lyckats plocka in

någorlunda hyggliga exportorder. Tidigare i dag har här nämnts de fyra fartyg som beställdes för ett tag sedan. Utan en nedskärning av varvet, alltså med nuvarande kapacitet, skulle byggandet av fartygen leda till en totalförlust på 52 milj. kr. Om varvet skulle tvingas att fullt ut skära ned kapaciteten med ca 20 % som föreslagits, så är det troligt att förlusterna på de aktuella fyra fartygen skulle stiga till bortåt 69 milj. kr.; detta om man räknar mycket försiktigt.

Räknar man in material och räntekostnader också, som faktiskt blir högre, och räknar mera realistiskt, är det möjligt att förlusterna blir 75 miljoner. Man kan fråga sig om det är meningsfullt att samhället tar på sig en kostnad på låt oss säga 20 milj. kr. för att göra en nedskärning om vilken det är osäkert att den kommer att behövas. När dessa order är levererade, vet ingen hur det egentligen ser ut med ordertillströmningen. Det är möjligt att det kan vara motiverat med en nedskärning. Det är möjligt att detta är de sista order varvet över huvud taget får. Men jag tror inte att så är fallet. Jag tror Uddevallavarvet har möjligheter att få nya order. En sak vet man nämligen när det gäller alla typer av shipping-verksamhet: det gäller inte bara att ha bra produkter – det vet jag att varvet har – det gäller att ha rätta kundkontakter, att kunna kontakta rätt person i rätt ögonblick. Det är mycket detta som gjort att Uddevallavarvet under senare delen av 1970-talet varit bäst på att få nya order.

Det är betänkligt att Uddevallaregionen är den region som drabbas hårdast av dessa nedskärningar. Enligt de prognoser som finns i propositionen för sysselsättningsförlusterna i regionen – och jag har fått det kollat med länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län – blir det 1975–1982 en sysselsättningsförlust för Uddevalla kommun med ca 10 % och för Uddevallaregionen med ca 6,6 %.

Man kan då säga: O.K., det får Uddevalla, men det får också de andra lida. Nej, inte så mycket. Samma prognos, samma sätt att räkna, leder för Göteborgsregionen till minus 1 %, Landskronaregionen plus minus noll, Malmöregionen troligen plus ca 4 %.

Man kan ju hävda att Landskrona kommun separat råkar nästan lika illa ut som Uddevalla kommun. Men Uddevallaregionen är hårdast drabbad.

Det är i alla fall med viss tillfredsställelse jag kan se att både arbetsmarknadsutskottet och näringsutskottet ställer sig bakom de protester som kommit från Uddevallahåll och f. ö. från Bohusläns håll om vad som är Uddevallaregionen. Begreppet Trestad är någonting man bara talar om. Det är faktiskt ingen realitet. Det är inte Trollhättan och Vänersborg det rör sig om vid neddragningar i Uddevalla, utan det är de bohuslänska grannkommunerna som drabbas.

Så en helt annan sak, herr talman. Skall varven ha en chans att överleva i framtiden krävs att de satsar på forskning och utveckling. Det gäller helt enkelt att vara bäst i världen, att ligga längst framme, att ha de mest avancerade produkterna att erbjuda. Mot den bakgrunden är det djupt beklagligt att man håller på att avveckla det organ för långsiktig forskning och utveckling som svensk varvsindustri har haft ihop med redarna. Jag har tagit

mig friheten att skriva en motion om behovet av långsiktig forskning och utveckling på varvssidan. Uppenbarligen har man inte orkat läsa den inom utskottet, eftersom man påstår att motionären har varit ute efter att lägga sig i den omfattning som Stiftelsen Svensk sjöfartsforskning skall ha. Det har, herr talman, aldrig varit min avsikt, och det står sannerligen inte i motionen. Vad som står är, tycker jag, en ganska klar och enkel sak: Skall vi skattebetalare ge varven så mycket pengar som det är fråga om här, skall vi också begära av dem att de är beredda att satsa litet grand resurser på forskning och utveckling. Finns inte den viljan i varven, vill man inte satsa på framtiden och försöka hänga med i den tekniska utvecklingen – då, mina vänner, är varven dödsdömda, oavsett hur mycket pengar de får av oss här i dag.

Detta är ett krav, och jag hoppas att det kan nå fram till varven att man verkligen måste satsa på framtiden. Det räcker inte att ligga med gamla lager. Det som i dag är hypermoderna fartyg är föråldrat om ett eller två år, och vi måste i dag förbereda de fartyg och andra produkter som skall produceras omkring 1985.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg samt nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	286
Nej	–	14
Avstår	–	4

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av Bengt Sjönell m. fl. samt 3:o) reservationen nr 2 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Karl-Anders Petersson

begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Erik Hovhammar begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontrapositionen i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 2 antar reservationen nr 1 av Bengt Sjönell m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontrapositionen i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars Schött begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 75
Nej - 45
Avstår - 184

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl-Anders Petersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 179
Nej - 78
Avstår - 48

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl. samt 3:o) reservationen nr 4 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Karl-Anders Petersson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Erik Hovhammar begärt votering

beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 3 antar reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 80
Nej - 48
Avstår - 176

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl-Anders Petersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 180
Nej - 78
Avstår - 47

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1 av Lars Werner m. fl. och nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1 av Lars Werner m. fl. och nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 14

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 14

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 132 av Kjell Mattsson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) motionen nr 141 av Olof Palme m. fl. i motsvarande del samt 3:o) propositionen nr 49 i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Kjell Mattsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Kjell Mattsson begärt votering även beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 8 antar motionen nr 141 av Olof Palme m. fl. i motsvarande del röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit propositionen nr 49 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kjell Mattsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 113
Nej - 40
Avstår - 149

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 8 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 141 av Olof Palme m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lennart Nilsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 201
Nej - 83
Avstår - 19

Mom. 9

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 10 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Vissa varvsfrågor

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 254
Nej - 46
Avstår - 4

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 13
Avstår - 1

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 291
Nej – 14

Mom. 13

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 146

Mom. 15 och 16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 131
Avstår - 15

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 45
Avstår - 1

Mom. 19-23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 24 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde röst-

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158
Nej - 147

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Vissa varvsfrågor

Mom. 25-29

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Karl-Anders Petersson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 30 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kari-Anders Petersson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 221
Nej - 75
Avstår - 9

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 31 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 254
Nej - 47
Avstår - 4

Mom. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 32 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	256
Nej	–	43
Avstår	–	5

Mom. 33

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 34 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	257
Nej	–	47
Avstår	–	1

Mom. 35 a och b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 35 a och b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 146

Mom. 35 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 35 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 14

Mom. 36 och 37

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 38 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Vissa varvsfrågor

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 38 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleds av bifall till motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 14

Mom. 38 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 38 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom upprensning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 14

Mom. 38 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 38 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 289
Nej - 15
Avstår - 1

Mom. 39 och 40

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 39 och 40 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 128 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Hagel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 14

Mom. 41

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 41 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 14

Mom. 42

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 43

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 43 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 133
Avstår - 12

Mom. 44

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 45

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 45 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 253
Nej - 51

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 51

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 51 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 288
Nej – 14

Mom. 52

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 53

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 53 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 157
Nej – 146
Avstår – 1

Mom. 54

Utskottets hemställan bifölls.

Tisdagen den
19 december 1978

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:18 med anledning av propositionen 1978/79:60 om åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet jämte motioner.

I propositionen 1978/79:60 hade regeringen i bil. 1 (handelsdepartementet) framlagt förslag om

dels vissa åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet,

dels vissa därmed sammanhängande anslag och ramar för kreditgarantier.

I samma proposition hade regeringen i bil. 2 (arbetsmarknadsdepartementet) framlagt förslag rörande särskilt sysselsättningsstöd till Tretorn AB.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås åtgärder i syfte att säkra erforderlig läderskoproduktion på den nivå som är önskvärd från försörjningsberedskapssynpunkt. Bl. a. föreslås generellt stöd i form av offertlån för perioden 1979–1981 under vilken tid den svenska industrins konkurrenskraft förutsätts stärkas. Efter år 1981 förutsätts skoindustrin ha uppnått en sådan lönsamhet att ytterligare offertlån inte erfordras. Behovet av offertlån för budgetåret 1978/79 kan tillgodoses med disponibla medel.

För investeringar i maskiner och byggnader föreslås för budgetåret 1978/79 2,5 milj. kr.

Vissa strukturförändringar erfordras inom skobranchen. Ett holdingbolag med arbetsnamnet Skokartongen föreslås bildas i vilket avses ingå åtta skoföretag. För budgetåret 1978/79 föreslås för detta ändamål skostrukturlån på sammanlagt 5,5 milj. kr.

I propositionen föreslås vidare att ett skoinstitut inrättas. Institutet avses bl. a. att få till uppgift att vara ett centralt service- och rådgivningsorgan i fråga om bl. a. produkt- och designutveckling samt marknadsföring.

Kreditgarantier inom en ram av 17 milj. kr. föreslås för skoföretags behov av säsongskrediter.

För tryggande av försörjningsberedskapen i fråga om gummistövlar föreslås för budgetåret 1978/79 8 milj. kr. i försörjningsberedskapslån och 4 milj. kr. i statlig kreditgaranti till Tretorn AB. Vidare föreslås åtgärder för att stödja sysselsättningen vid företaget.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:55 av Bo Lundgren m. fl. (m),

1978/79:135 av Bengt Gustavsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta att det föreslagna holdingbolaget Skokartongen skulle ha ett dominerande samhälleligt ägarengagemang,

2. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheter till modifieringar av företaget Skokartongen,

3. besluta att fasthålla vid det mål för läderskopproduktionen som beslutats i anledning av propositionen 1976/77:85,

4. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behov av importreglerande åtgärder för läderskopproduktionen,

5. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om prissättningen i detaljhandeln med skor,

6. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om produktionsresurser i malpåse m. m.,

1978/79:136 av Kjell Mattsson (c),

1978/79:144 av Grethe Lundblad (s) och Hans Pettersson i Helsingborg (s), vari hemställts

1. att riksdagen som sin mening uttalade att gummistövelstillverkningen vid Tretorn AB i Helsingborg senast 1981 borde samordnas med verksamheten inom AB Skokartongen,

2. att riksdagen som sin mening uttalade att frågan om produktion i Sverige av lättgummiskor ur försörjningsberedskapssynpunkt blev föremål för ytterligare överväganden samt

1978/79:145 av Johan Olsson (c), vari hemställts att riksdagen skulle ge regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande behovet av en god tillgång på hantverksservice för upprätthållande av en god försörjningsberedskap på skoområdet.

Utskottet hemställde

1. beträffande mål för försörjningsberedskapen på läderskoområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:135 yrkandet 3,

2. beträffande samhälleligt ägarengagemang i företaget Skokartongen att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:135 yrkandet 1 godkände vad som anförts i propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del,

3. beträffande ägarförhållanden i övrigt i företaget Skokartongen att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:55 och 1978/79:136 godkände vad som anförts i propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del,

4. beträffande riktlinjer i övrigt vid bildandet av företaget Skokartongen att riksdagen skulle

a) med avslag på motionen 1978/79:135 yrkandet 2 godkänna vad som anförts i propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del,

b) avslå motionen 1978/79:144 yrkandet 1,

5. beträffande restriktioner för skoimporten att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:135 yrkandet 4 godkände vad som anförts i propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del,

6. beträffande produktionsresurser i malpåse att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:135 yrkandet 6 i ifrågavarande del godkände vad som

Tisdagen den
19 december 1978

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

anförts i propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del.

7. beträffande åtgärder för försörjning med insatsvaror m. m. för skoproduktion att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:135 yrkandet 6 i ifrågavarande del.

8. beträffande tillgång på hantverksservice att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:145 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande försörjningsberedskapsmotiverad tillverkning av lättgummiskor att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:144 yrkandet 2,

10. beträffande prissättningen i detaljhandeln med skor att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:135 yrkandet 5,

11. beträffande åtgärder i övrigt för försörjningsberedskapen på skoområdet att riksdagen godkände i propositionen 1978/79:60 bil. 1 mom. 2.3-2.9 angivna åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet i den mån de inte omfattades av utskottets hemställan i det föregående.

12. beträffande anslag m. m. till ekonomiskt försvar att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del skulle

a) dels medge att statlig kreditgaranti fick ingås för säsongkrediter till läderskoföretag inom en ram av 17 000 000 kr.,

dels medge att statlig kreditgaranti fick ingås för lån på 4 000 000 kr. till rörelsekapital till Tretorn AB:s tillverkning av gummistövlar,

b) till Lån till teko-, sko- och garveriindustrier på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kr.,

c) till Försörjningsberedskapslån på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.,

d) till Skostrukturlån på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 5 500 000 kr.,

13. beträffande särskilt sysselsättningsstöd till Tretorn AB att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:60 bil. 2 medgav att det i statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under tolfte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget B 12. Särskilt sysselsättningsstöd till Tretorn AB fick disponeras i enlighet med vad som förordats i propositionen.

Följande fem reservationer hade avgivits av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Ivar Högström, Sivert Andersson och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s):

1. beträffande samhälleligt ägarengagemang i företaget Skokartongen, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:135 yrkandet 1 och med avslag på propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande riktlinjer i övrigt vid bildandet av företaget Skokartongen, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del och motionen 1978/79:135 yrkandet 2 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört,

b) avslå motionen 1978/79:144 yrkandet 1,

3. beträffande restriktioner för skoimporten, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:60 bil. 1 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1978/79:135 yrkandet 4 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande försörjningsberedskapsmotiverad tillverkning av lättgummiskor, vari reservanterna ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:144 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande prissättningen i detaljhandeln med skor, vari reservanterna ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:135 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

IVAR HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! I detta anförande skall jag begränsa mig till några kommentarer till de reservationer som vi socialdemokrater fogat till det näringsutskottsbetänkande som vi nu har att ta ställning till.

I reservationen nr 1 tar vi upp frågan om det samhälleliga ägarengagemanget i företaget Skokartongen.

Först vill jag notera med tillfredsställelse att regeringen nu accepterat våra tidigare förslag om bildandet av ett s. k. hörnstensföretag och saneringsbolag för att på sikt rädda en produktion av skor i landet.

Men vad vi däremot inte är nöjda med är att regeringen och utskottsmajoriteten avvisar tanken på ett statligt ägarengagemang. Vi har två väsentliga skäl för vårt yrkande. För det första genomförs omstruktureringen till större delen med hjälp av statliga anslag. Och för det andra sker den i syfte att säkerställa en viss nivå på den svenska försörjningsberedskapen i fråga om skor. Vi hävdar således att samhället borde ha ett dominerande ägarinflytande för att kunna trygga en inhemsk skoproduktion.

När det sedan gäller riktlinjerna i övrigt vid bildandet av företaget Skokartongen, vill vi i vår reservation 2 fästa regeringens uppmärksamhet på att om de nu inledda förhandlingarna mellan vissa namngivna investmentbolag inte skulle leda till det avsedda resultatet, så bör regeringen ha möjlighet att utan dröjsmål ta initiativ som kan innebära andra lösningar av bl. a. ägarförhållandena än vad som hittills har skisserats.

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

Detta är icke minst motiverat av att handläggningen av bildandet av Skokartongen dragit ut så långt på tiden. Vi är nämligen oroade av att en ytterligare fördröjning av detta projekt kan äventyra en långsiktig lösning i fråga om landets egen skoproduktion och därmed en framtida försörjning och sysselsättning på skoområdet.

Med reservationen nr 3 vill vi ånyo understryka vår oro för den avveckling som skett av de importreglerade åtgärderna för läderskor.

Ett par siffror belyser vad som ägt rum. År 1965 tillverkade vi här i landet 11 miljoner par läderskor, och 1977 var antalet nere i 2,7 miljoner par. I den proposition vi nu behandlar förordar regeringen stöd till en produktion som motsvarar ett mål på 2 miljoner par läderskor under vart och ett av åren 1979–1981. Detta är den undre gränsen enligt det beslut som riksdagen tog i våras. Men strävan skulle då vara att uppnå en produktion på 2,5 miljoner par. Den nuvarande regeringen tycks anse att detta inte är möjligt, och därmed är man beredd att frångå nuvarande produktionsmål. Man har nämligen helt enkelt i den nu behandlade propositionen strukit uttalandet om en strävan att nå de 2,5 miljoner paren. Därmed skapar man ånyo osäkerhet om statsmaktens vilja att stå för detta mål.

Liksom tidigare hävdar vi att man måste vidtaga åtgärder mot lågprisimporten av skor. Vi vidhåller vårt krav att man under omstruktureringen av skoindustrin återinför importrestriktioner på skor. Vi kan inte i nuvarande situation hävda att vår frihandelspolitik skall tillämpas till fullo – detta därför att vi importerar mer skor per invånare än något annat land i väst. Under första halvåret i år var importens andel av tillförseln hela 81 %. När vi sedan ser hur land efter land skyddar sina egna näringar genom alla möjliga begränsningar, måste även vi ha rätt att trygga en egen försörjning, som garanterar oss ett minimum av trygghet i ett krisläge. Det måste vara lika angeläget att vi i ett avspärrningsläge kan försörja oss med skor och kläder som att vi har en egen produktion av livsmedel.

Det finns också anledning i sammanhanget att uttala oro för att det, när den privata konsumtionen åter ökar, finns betydande risk för att importen ökar ytterligare. Det är därför oförståeligt att regeringen vidhåller trepartiregeringens doktrinära inställning till importreglerande åtgärder.

I reservationen 4 delar vi motionärerna Grethe Lundblads och Hans Petterssons i Helsingborg mening att riksdagen som sin mening uttalar att frågan om produktion i Sverige av lättgummiskor från försörjningsberedskapssynpunkt blir föremål för ytterligare överväganden. Vi förutsätter att det särskilda stödet till Tretorn AB inte leder till problem för andra företag som arbetar i samma bransch. Vi har självfallet inte haft något att invända mot att detta tidsbegränsade stöd utgår, men stödet får inte leda till en snedvridning av konkurrenssituationen.

I reservationen 5 slutligen tar vi upp frågan om prissättningen i detaljhandeln med skor. I propositionen redovisas att Svenska skofabrikantföreningen har framhållit att en av orsakerna till skoindustrins svårigheter är att skodetaljhandeln – på samma sätt som inom tekobranschen – tillämpar systemet med procentuella pålägg. Eftersom detta är till avgjord nackdel för

den svenska skoproduktionen, bör enligt vår mening, som ett led i arbetet med att på olika sätt säkerställa den svenska försörjningsberedskapen på skoområdet, regeringen verka för en omläggning av systemet med procentuella pålägg inom skodetaljhandeln.

Till sist vill jag understryka vad vi anfört i vår motion 1978/79:135, nämligen att det är angeläget att man i det fortsatta arbetet med försörjningsberedskapen på skoområdet även uppmärksammar vikten av att trygga de tidigare leden i produktionskedjan – läder och andra detaljer – vilka är nödvändiga för försörjningen med läderskor. I propositionen har dessa frågor inte tagits upp.

Med dessa ord, herr talman, yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna i näringsutskottets betänkande nr 18.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 1978/79:18 behandlar som nämnts regeringens förslag till åtgärder i syfte att säkra erforderlig läderskoproduktion på den nivå som är önskvärd från försörjningsberedskapssynpunkt. Tyvärr visar ju den svenska skoindustrin samma tendens som delar av tekoindustrin, nämligen ett i förhållande till omvärlden alltför högt pris på varorna. Det har inneburit vikande marknadsandelar i Sverige. För flera av de företag som tillverkar herr- och damskor i längre serier har konkurrensen blivit för hård, och de har tvingats slå igen.

Men läget för skoindustrin är på sätt och vis värre än för tekoområdet, då det visar sig att de länder som har slagit ut de svenska skotillverkarna – och det är mycket viktigt att konstatera – främst är länder som hör hemma inom EFTA och EG. När vi tittar litet närmare på det här finner vi att inte mindre än 80 % av läderskoimporten kommer just från det området. Endast en mycket liten del av importen kommer från de ekonomiskt expansiva länderna i Fjärran Östern samt Brasilien och Argentina.

På sikt innebär detta att det är med länderna i Europa som vi främst skall konkurrera. Då måste vi också se till att vårt kostnadsläge inte än en gång går i höjden som det gjorde 1975 och 1976. Den gången höjde vi våra arbetskostnader så mycket att vi fortfarande inom skilda näringar har svårt att klara situationen.

Herr talman! Tyvärr finns det onda aningar om en sådan utveckling. Jag vill peka på att de redan beslutade höjningarna av arbetsgivaravgifterna snart skall träda i kraft. Det är negativt när det gäller den fabrikation som det här handlar om, liksom det är negativt för de flesta småindustrier.

Genom de åtgärder som föreslås i regeringens proposition görs emellertid ett försök att få en struktur i branschen som kan ge de svenska skotillverkarna en chans att konkurrera med skofabrikanterna inom EFTA och EG.

Produktion av skor inom Sverige är helt och hållet en fråga om vilka behov landet har i tider av avspärrning. Enligt riksdagens beslut våren 1977 om mål för försörjningsberedskapen bör en årlig produktion av ca 2 miljoner par läderskor säkerställas. I den nu aktuella propositionen förordar regeringen stöd till en produktion som motsvarar målet 2 miljoner par läderskor.

Till den lösning som utskottsmajoriteten nu kommit till har man varit nödd och tvungen, främst på grund av våra möjligheter att försörja landet under en avspärrningsperiod försakad av krig. När det gäller helhetssynen på den grundläggande problematiken måste jag emellertid kommentera några av de reservationer socialdemokraterna fogat till betänkandet. Jag vill göra det helt kort.

I propositionen har föreslagits bildandet av ett holdingbolag med arbetsnamnet Skokartongen. I den moderata motionen av Bo Lundgren m. fl. har vi framfört idén att Skokartongen borde bildas med företrädesvis endast *ett* investmentbolag som ägare, och vi moderater anser fortfarande att det hade varit den bästa lösningen att få en mera koncentrerad ägarbild i det här sammanhanget.

Socialdemokraterna å sin sida har tillstyrkt bildandet av Skokartongen. Däremot vänder de sig mot själva ägarbilden. De vill att staten skall få ett dominerande inflytande i det föreslagna holdingbolaget. Motivet till detta ägande sägs vara att omstruktureringen till större delen genomförs med hjälp av statliga medel. Jag tycker att detta avslöjar en ganska socialistiskt färgad inställning till näringslivet.

När företag gör goda vinster talar man ofta om övervinster vilka måste beskattas. Det är inte särskilt länge sedan den debatten var i full gång. När man föreslår reformer eller inrättandet av strukturfonder skall detta betalas av företagen, till stor del via arbetsgivaravgifter. Om vissa företag sedan inte klarar av den näringspolitik som samhället för och därför behöver låna tillbaka en del av de pengar de betalat till staten i form av skatter eller behöver ett bidrag, ja, då heter det att samhället skall ha ett dominerande ägarinflytande. Jag tycker att tron på en statligt dominerad företagsamhet vid det här laget borde ha fått sig en ordentlig törn och verkligen ge anledning till en omprövning.

I en annan reservation tar man upp frågan om importrestriktionerna. Men jag frågar: Vem skall då importrestriktionerna rikta sig emot? Jag konstaterade nyss att EG och EFTA svarar för ca 80 % av Sveriges skoimport. Vi torde knappast kunna rikta våra restriktioner åt det hållet. De importrestriktioner som genomfördes hösten 1975 riktade sig bl. a. mot dessa länder, och vi vet alla att det uppfattades av dem som ett brott mot våra internationella avtal. Risken för motåtgärder från EG- och EFTA-länderna torde vara uppenbar om vi genomför restriktioner. Inte heller statshandelsländerna med sin reglerade handel torde gå att komma överens med, om vi inte vill skära ned exporten till dessa länder.

Då återstår att "slå till" mot lågprisländerna, som dock inte svarar för mer än ca 7 % av vår totala skoimport. Reservanterna, som säger sig vilja värna om handeln med u-länderna, måste lära sig att inse att handeln inte kan bedrivas bara på Sveriges villkor. Utbudet från lågprisländerna är alltid till en början ensidigt, beroende på att man i dessa länder inte uppnått en lika hög teknologisk nivå som vi har i industriländerna.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Tisdagen den
19 december 1978

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

Herr talman! Som utskottets talesman hade jag haft för avsikt att hålla en tämligen bred exposé över de svenska skotillverkarnas situation, men det har antagligen blivit ett misstag i arbetsfördelningen, eftersom herr Hovhammar har tagit på sig en mycket stor del av den uppgift som jag har som utskottets talesman. Ivar Högström var föredömligt kort och berörde endast de vid utskottets betänkande fogade reservationerna, som också jag skall kommentera. Innan dess dock några ord om produktionsmålet.

I den socialdemokratiska motionen krävs att 1977 års produktionsmål skall gälla även i fortsättningen. Så är också fallet, eftersom det för att detta mål skall upphävas fordras ett nytt beslut av riksdagen. Försvarsutskottet har så entydigt uttalat att det inte finns någon anledning att ändra denna målsättning, att det står klart att 1977 års produktionsmålsättning fortfarande står fast.

Låt mig med några ord beröra Erik Hovhammars anförande, där han hänvisade till önskemålet från moderat håll om att det helst bara borde vara en ägare till holdingbolaget. Självfallet kan man ha önskemål i den riktningen, men verkligheten kan se litet annorlunda ut. Jag tycker att handelsministern trots allt har lyckats bra när han knutit ihop Skokartongen så föredömligt som skett.

Socialdemokraterna har fogat fem reservationer till utskottets betänkande.

I reservationen 1 har socialdemokraterna tagit upp det som Ivar Högström var inne på, nämligen att man ville ha ett dominerande ägarinflytande från statens sida i det här holdingbolaget. Det är klart att man kan ha sådana önskemål.

Jag har levt mitt liv i en skostad, och jag har haft goda kontakter med skoindustrin och med de tidigare cheferna för statliga skoföretag. Sålunda har jag gjort den erfarenheten att de första fabriker som ramlade under 1950- och 1960-talen var de statliga skofabriker. Det avgörande är ju inte om staten är ägare av företagen, utan det avgörande är att man har duktigt folk som hänger med på marknaden och som kan få ut sina produkter. Från utskottets sida har vi sagt att det viktigaste är att man får bra folk. Det är precis lika svårt att driva skofabriker i statlig som i privat ägo. Vi avstyrker alltså reservationen 1.

Reservationen 2 är såvitt jag kan förstå inte aktuell eftersom regeringen träffat en överenskommelse med det tidigare omnämnda holdingbolaget. Därför avstyrker utskottet reservationen. Men det är klart att om nu holdingbolaget inte skulle fungera, så är det givet att statsmakterna får gripa in för att se till att produktionsmålet kan upprätthållas.

I reservationen 3 vänder sig reservanterna mot, som de säger, regeringens doktrinära inställning till importreglerande åtgärder för läderskor. Jag har mycket stor erfarenhet av detta. Jag sitter ju i kommerskollegiets styrelse, och vi handlade hela licensförfarandet för läderskor. Det fanns uppenbara problem.

Erik Hovhammar har tidigare redogjort för, och det står också i utskotts-

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

betänkandet och i propositionen, varifrån importen kommer och vilka länder vi i stort sett har möjlighet att påverka med importregleringar. 80 % av vår läderskoimport sker från länder inom EG och EFTA. Här har vi mycket små möjligheter om vi inte skall mötas med protektionistiska motåtgärder. Vi mötte ju sådana när vi införde licensförfarandet. Vidare har vi blygsam import från bl. a. öststaterna, Sydkorea, Taiwan och Malaysia som vi har licensavtal med. Vi kan inte finna att det ger det utbyte som man talar om i den socialdemokratiska reservationen. Vi är inte beredda att medverka till att skapa samma problem på papperssidan eller på andra områden som de vi tidigare hade.

När det gäller reservationen 4 så har försvarsutskottet inte kunnat tillstyrka denna. Man anser från försvarsutskottets sida att det inte finns skäl att sätta upp ett produktionsmål för lättgummiskor. Man anser att beredskap finns i form av att man kommer att ha både maskiner och personal, om så skulle behövas, som skall kunna tillverka ett tillräckligt antal skor. Erfarenheterna från krigsåren visar att det trots avspärningen inte rådde någon brist på gymnastiskor. Sådana fanns i tillräckligt antal.

I reservationen 5 säger socialdemokraterna att regeringen bör verka för en omläggning av systemet med procentuella pålägg inom skodetaljhandeln. Utskottet behandlade i samband med tekopropositionen i maj 1977 en liknande fråga. Vi hänvisar där till att statens pris- och kartellnämnd i maj 1977 fick i uppdrag att se över de här frågorna. Med anledning därav avstyrkte utskottet den då aktuella motionen, och det gör utskottet även nu med detta yrkande.

Under punkten 8 däremot gör utskottet ett tillkännagivande med anledning av motionen 145 av Johan Olsson. Motionären erinrar om att riksdagen våren 1978 begärt en utredning om hantverkets situation.

Försvarsutskottet, som har haft motionen på remiss, påpekar att det är ett mycket värdefullt komplement till den inhemska tillverkningen i en försörjningskris att man har hantverksskunniga skomakare. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Herr talman! Jag har varit mycket fåordig i denna fråga, eftersom vi har knappt om tid och många andra viktiga frågor. Även detta är en utomordentligt viktig fråga, men eftersom Ivar Högström var så föredömligt kort vill jag försöka uppträda på samma sätt mot kammaren.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill knyta några kommentarer till behandlingen av motionen 144, som jag väckt tillsammans med Hans Pettersson i Helsingborg om det stöd som kommer Tretorn i Helsingborg till del som ett led i förslagen i propositionen 60.

När det gäller stödet till gummistövelstillverkning så kan utskottet tänka sig att det i framtiden kan bli ett samarbete mellan Tretorn AB och Skokartongen. Man uttalar åtminstone att det inte finns något hinder för en sådan utveckling. Vi är naturligtvis positiva till detta uttalande. Man kanske skulle

vilja tillägga att det är viktigt att det kan bli ett nära samarbete rätt snart. Vi motionärer vill understryka att man från AB Skokartongens sida inte bör vänta med en samverkan tills frågan blivit akut.

När det gäller den andra frågan vi har tagit upp i motionen, nämligen produktion av lättgummiskor, tycker vi att utskottsmajoriteten gör ett mycket kryptiskt uttalande. Man hänvisar till försvarsutskottets behandling och säger att man räknar med att personal som har erfarenhet av tillverkning av lättgummiskor utgör en viss resurs i händelse av att man behöver forcera den inhemska tillverkningen av gummistövlar och övrig skobeklädnad. Man är dock inte beredd att sätta upp ett produktionsmål för lättgummiskor.

Jag tror att man här gör sig skyldig till ett misstag. I en frågestund här i riksdagen den 7 november påpekade arbetsmarknadsministern att det har blivit omöjligt för Tretorn att producera lättgummiskor till samma kostnad som konkurrenterna. Han påpekar att det är den stora biten som faller ur.

Längre fram i sitt svar säger arbetsmarknadsministern att det sysselsättningsstöd som kommer Tretorn till del möjliggör för länsarbetsnämnd och arbetsförmedlingar i Helsingborg att få mer tid att placera personalen i jobb som är mera morgondagsinriktade och som kan ge trygghet på sikt.

Avsikten är alltså att om inte produktionen av lättgummiskor kan upprätthållas hos Tretorn AB, som alltså har en modern maskinpark för denna produktion, räknar man med att denna personal måste omplaceras i andra arbeten. Man kan alltså inte som utskottets majoritet räkna med att den personalen i framtiden står till förfogande för att utöka gummistöveltillverkningen.

Därför tycker vi motionärer att det rätta sättet att se på denna fråga är det som socialdemokraterna gör sig till tolk för i reservationen 4. Där säger man att produktionen av lättgummiskor – en form av skor som f. ö. under de senaste åren använts i mycket större utsträckning än bara till gymnastiskor – bör göras till föremål för en djupgående analys.

På grund av denna dubbelsidighet i uttalandena från utskottets sida yrkar vi motionärer, herr talman, med glädje bifall till reservationen 4.

IVAR HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig göra några kommentarer till det som anförts här.

Först vill jag ta upp vad både Erik Hovhammar och Sven G. Andersson sade om vårt krav på införande av importreglering på detta område. Jag är fullt medveten om att denna import i huvudsak kommer från EG-länderna, men det finns också – och det har vi sagt i vår motion – klara risker för en ökad import från länder i Sydamerika och Fjärran Östern, som dessutom riktar sig mot hittills skyddade delar av den svenska skoproduktionen.

Jag tycker att här vi nu en så låg egenförsörjningsgrad som 20 % i detta land borde det vara möjligt att göra det troligt för EG-kommissionen att denna försörjningsgrad måste vi ha rätt att upprätthålla.

Sven G. Andersson sade att vi senast hade bekymmer med massa och papper i det här avseendet, men jag tror och hoppas alltså att det skall vara möjligt för den svenska regeringen att övertyga EG-kommissionen om

nödvändigheten av att hålla denna mycket rimliga nivå.

Jag vill också säga ett par ord med anledning av att Erik Hovhammar tog upp frågan om det statliga engagemanget.

Ja, varför tycker vi att vi skall ha ett statligt engagemang? Det har inte någonting att göra med socialisering av skoindustrin, men vi tycker det är rimligt att om staten här liksom i andra sammanhang går in med betydande kapitalbelopp skall staten också ha ett rimligt inflytande.

Erik Hovhammar säger att det statliga företaget är inget utomordentligt exempel på att statligt engagemang är så lysande. Ja, vi har ju nu under hela hösten diskuterat det privata näringslivets problem – varven, stålet, skogen osv. – och där har inte staten något större ägarengagemang i vart fall. Jag tror att vi skall vara försiktiga med värderingarna när det gäller svenskt näringsliv just nu.

Beträffande vår reservation 2 ifrågasätter Sven G. Andersson nödvändigheten av att staten skulle gå in i skoindustrin. Hela resonemanget bygger ju på att om detta med Skokartongen icke skulle kunna genomföras, så måste regeringen enligt vår uppfattning ta initiativ till att skapa en annan lösning, där andra ägarförhållanden kan bli aktuella. Så enkelt ligger det till med detta.

Beträffande prissättningen på skor och tekoprodukter över huvud taget har jag här ett uttalande som Beklädnadsarbetareförbundet gjort i denna fråga. Det nuvarande systemet missgynnar i allra högsta grad både tekoindustrin och skoindustrin i det här landet, och från Beklädnads sida hävdar man att det här är det allvarligaste hotet mot näringsgrenen. Det är ju inga små pålägg det är fråga om. Man har redovisat pålägg på 130–140 % inom textildetaljhandeln och upp till 135 % inom skobranschen. Då tycker vi det är dags att se över systemet, så att man får en lösning där det finns förutsättningar för svensk tekoindustri och svensk skoindustri för framtiden. Vi måste ha dessa produkter, som jag sade i mitt första inlägg, lika väl som vi behöver en stark livsmedelsproduktion i det här landet.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! När det gäller detta med importregleringar vet vi att i vartenda land önskar man att landets regering skall genomföra importreglering för några varugrupper som man har besvär med inom landet. Jag tror inte det finns något land där det inte är på detta sätt.

Ivar Högström och jag var i Amerika för ett år sedan, och varje kväll när vi slog på TV:n kunde vi se hur den amerikanska federationen för stålverken uppmanade sina kongressledamöter att påverka regeringen att införa restriktioner mot import av specialstål. Vi kunde se hur amerikanska redarföreningen i ständigt återkommande TV-reklam varje kväll uppmanade sina ledamöter i kongressen att påverka regeringen att se till att all olja som importerats till Amerika skall gå på amerikanska kölar. Vi vet att det är så i alla länder. Tack och lov att vi fortfarande kan hålla ihop med länderna inom både EG och EFTA så att vi får ha något så när fri handel.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen försökte på olika sätt att få till

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

stånd importregleringar men mötte inte särskilt stor förståelse. Men om Ivar Högström har större förtroende för den liberala regeringen och tror att den nu skall lyckas övertyga medlemsländerna inom EFTA och våra tullkolleger inom EG att det finns skäl för att vi skall införa importregleringar på skoområdet utan att de vidtar motåtgärder, så är jag inte så optimist i det avseendet. Vi har ju från svensk sida ständigt i olika förhandlingar varit villiga att ställa upp och kritisera andra länder som har infört protektionistiska åtgärder. Vi har aldrig hissat vit flagg för sådana åtgärder, och därför fick vi lida kanske oförskyllt mycket när vi införde importregleringar förra gången. Vi är som sagt från utskottsmajoriteten inte beredda att biträda uppfattningen att vi skall införa någon form av importreglering.

När det gäller holdingbolaget har jag tidigare sagt att om man inte lyckas i sina strävanden – men jag förutsätter att man gör det med denna konstellation – måste väl staten än en gång gå in för att försöka få ordning på skobranchen.

Vad beträffar prissättningar skulle man kunna säga mycket. Jag hade häromsöndagen en halv dags överläggningar med KF i den frågan, och man har där lyckligtvis inte samma uppfattning som Ivar Högström – och Ivar Högström sitter väl med i KF:s styrelse. Man har inom KF försökt med detta system på tekosidan. Domus i Örebro – som säljer näst mest av alla KF:s varuhus i Sverige efter Paul U. Bergström – införde ett sådant system. De sålde väldigt mycket av kostymer men fick påstötning från sina leverantörer att de måste sluta med denna prissättning. Leverantörerna av svenska kläder till Domus i Örebro fick nämligen inte sälja till de andra detaljisterna på grund av att Domus höll dessa priser.

Jag diskuterade skor med KF på samma sätt, och de tror inte på detta system. Tyvärr är det bara så, Ivar Högström. Men visst kan jag hålla med om att det inte är ett rättvisande system vad gäller kronpåslaget inom svensk detaljhandel. Men SPK har fått i uppdrag att se över detta. Låt oss vänta tills vi får ett ordentligt utredningsmaterial från SPK, då skall vi ta ställning. Det är ju så att både i utskottet och i riksdagen vill vi bildligt talat ha rätt så bra på fötterna, innan vi tar ställning. Jag tror att vi skall ha det även i denna fråga.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Jag skall bli lika föredömligt kort i mitt inlägg som reservanten Ivar Högström var. Jag skulle bara något vilja knyta an till hans resonemang om statligt engagemang i det här tillänkta företaget som går under namnet Skokartongen. Om åtta skoföretag går tillsammans under en seriös huvudman anser jag att de har stora chanser att kunna klara situationen. Därför är det onödigt att staten blandar sig i den här ägarbildningen.

Att Ivar Högström och jag har olika uppfattningar i det här avseendet beror väl på att vi har olika syn på hur ett företag lämpligen bör bedrivas. Om man är vän av marknadshushållning och fri företagsamhet ligger det nära till hands att man vill ha en sådan bild som jag har försökt teckna, och är man vän av en

Tisdagen den
19 december 1978

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

planhushållning är det naturligt att man hävdar sådana synpunkter som Ivar Högström här har anfört. Jag ville bara göra den kommentaren.

IVAR HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Det är just den situation ute i världen som Sven G. Andersson beskriver som gör att vi hävdar att vi i Sverige inte kan vara ensamma helgon i den här världen när det gäller denna försörjningsgren. Jag tror inte att vi kan klara av att i fortsättningen leva upp till den absoluta frihandelsprincipen i alla lägen, hur önskvärt detta än skulle vara. Redan när trepartiregeringen avskaffade importregleringen vände vi oss emot detta. Därför är det naturligt att vi nu kräver att regeringen vid behandlingen av den här frågan skall överväga att återinföra importregleringen för att trygga försörjningen med skor i landet.

Sedan vill jag också säga ett par ord i anslutning till frågan om prissättningen och exemplet med KF. Det är helt klart att KF inte ensamt kan ha en annan prissättning i konkurrens med de andra. Det är ju en lönsamhetsfråga, och så länge grossistledet bestämmer prissättningen på grundval av den lösning man har med det procentuella påslaget så får vi den situationen att om Kooperationen – som fallet var i Örebro – gör ett sådant försök, så kan man inte fullfölja det. Så enkelt är det, och i det avseendet råder ingen motsättning mellan mig och KI:s ledning.

Slutligen: I fråga om Skokartongen hävdar jag ånyo att om staten skall gå in med så pass betydande belopp som det här rör sig om, då skall staten också ha ett inflytande på utformningen av verksamheten i framtiden. Där har vi delade meningar, och det kommer vi att ha i den här frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Högström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Högström begärde rösträk-

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159
Nej - 143

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

Mom. 4 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Högström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 4 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Högström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 158
Nej - 145

Mom. 4 b

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Högström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Högström begärde rösträk-

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Åtgärder för försörjningsberedskapen på skoområdet

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 145
Avstår - 1

Mom. 6-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Högström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Högström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 145

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ivar Högström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ivar Högström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157
Nej - 145

§ 3 Organisationen för skyddat arbete

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:17 med anledning av propositionen 1978/79:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79, såvitt gäller skyddat arbete, jämte motioner.

I propositionen 1978/79:25 bil. 9 (arbetsmarknadsdepartementet) hade i den under C Arbetsmiljö m. m. upptagna punkten C 7 föreslagits

dels att riksdagen till Bidrag till den centrala stiftelsen för skyddat arbete på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 skulle anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,

dels att riksdagen skulle anta i propositionen framlagt förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete.

Riksdagen hade den 13 december 1977 fattat principbeslut om den framtida organisationen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering m. m. Beslutet innebar bl. a. att verksamheten vid verkstäder för skyddat arbete, kontorsarbetscentraler, industriella beredskapsarbeten och hemarbete skulle samordnas i en gemensam organisation. Staten skulle tillsammans med landstingskommunerna bilda regionala stiftelser för skyddat arbete inom varje län. För vissa övergripande frågor skulle en central stiftelse inrättas. Det nya huvudmannaskapet beräknades kunna träda i kraft den 1 januari 1980.

Regeringen hade nyligen beslutat att den centrala stiftelsen skulle placeras i Botkyrka kommun i Stockholmsregionen.

Det nu framlagda lagförslaget innebar, när det gällde förmerna för att utse styrelseledamöter i de regionala stiftelserna, att ordföranden och ytterligare sex ledamöter skulle väljas av landstinget. Vice ordföranden och återstående fyra ledamöter skulle utses av regeringen efter förslag av kommunförbundets länsavdelning, LO-distriktet, TCO-distriktet och en som representant för näringslivet.

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:56 av Allan Gustafsson (c), vari yrkats att riksdagen uttalade att den centrala stiftelsen inom den skyddade verksamheten borde lokaliseras till Karlstad.

1978/79:80 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen beslutade

*Organisationen
för skyddat arbete*

*Organisationen
för skyddat arbete*

1. att styrelsen för stiftelserna för skyddat arbete skulle bestå av ordföranden samt tio ledamöter, samtliga valda av respektive landstingskommun, samt

2. att vice ordföranden skulle utses av regeringen,

1978/79:149 av Jan-Ivan Nilsson (c) och Karl-Anders Petersson (c), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att med avslag på propositionen 1978/79:25 i den del som avsåg förslag till lag om regionala stiftelse för skyddat arbete hos regeringen begära att ett nytt förslag skulle framläggas innebärande

a) att landstingen skulle utse ledamöterna i styrelsen för de regionala stiftelserna för skyddat arbete,

b) att den centrala stiftelsen gavs befogenheter i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att ge regeringen till känna vad som anförts beträffande lokaliseringen av den centrala stiftelsen,

1978/79:150 av Johan Olsson (c) och Olle Eriksson (c) samt

1978/79:154 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 2 och 3) yrkats

2. att riksdagen beslutade avslå propositionen 1978/79:25 i vad gällde förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete,

3. att riksdagen hemställde hos regeringen om nytt förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete där

a. målsättningen att trygga de handikappades rätt till arbete fanns inskriven som en övergripande målsättning,

b. de anställdas fackliga organisationer gavs beslutanderätt i styrelsen,

c. de anställda tillförsäkrades ett avgörande inflytande över sina arbetsplatser,

d. näringslivet ej gavs någon representation i styrelserna.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionens förslag till Bidrag till den centrala stiftelsen för skyddat arbete på tilläggsbudget I för budgetåret 1978/79 anvisade ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,

2. beträffande lokaliseringen av den centrala stiftelsen att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:56 och 1978/79:149, yrkandet 2

3. beträffande avslag på propositionens förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete att riksdagen skulle avslå motionerna

A. 1978/79:149, yrkandet 1, och 1978/79:154, yrkandet 2,

B. 1978/79:154, yrkandet 3,

4. att riksdagen skulle anta 1 och 4 §§ i det genom propositionen framlagda förslaget till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete,

5. beträffande formerna för att utse styrelseledamöter m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:80 och 1978/79:150 skulle anta 3 och 5 §§ i lagförslaget,

6. beträffande den centrala stiftelsens anvisningsrätt att riksdagen skulle anta 2 § i lagförslaget,

7. att riksdagen skulle anta lagförslaget i den mån det inte behandlats i föregående punkter.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lokaliseringen av den centrala stiftelsen av Allan Gustafsson (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:56 samt med anledning av motionen 1978/79:149, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanten anför,

2. beträffande lokaliseringen av den centrala stiftelsen av Torsten Stridsman, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. med bifall till motionen 1978/79:149, yrkandet 2, och med anledning av motionen 1978/79:56 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anför,

B. lämna motionen 1978/79:56 utan åtgärd i den mån den inte behandlats under A.

3. beträffande avslag på propositionens förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete av Torsten Stridsman, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle

A. med anledning av motionen 1978/79:149, yrkandet 1, och motionen 1978/79:154, yrkandet 2, avslå det genom propositionen framlagda förslaget till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete,

B. avslå motionen 1978/79:154, yrkandet 3,

4. beträffande formerna för att utse styrelseledamöter m. m. av Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m) samt – under förutsättning av avslag på reservationen nr 3 – Torsten Stridsman (c), Allan Gustafsson (c), Arne Fransson (c) och Pär Granstedt (c) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i motsvarande del och motionen 1978/79:150 samt med bifall till motionen 1978/79:80 skulle anta 3 och 5 §§ i lagförslaget med av reservanterna föreslagen lydelse,

5. beträffande den centrala stiftelsens anvisningsrätt under förutsättning av avslag på reservationen nr 3 av Torsten Stridsman, Allan Gustafsson, Arne Fransson och Pär Granstedt (samtliga c) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen skulle anta 2 § i det genom propositionen framlagda

lagförslaget med den lydelse som reservanterna föreslagit, innebärande att möjligheten för den centrala stiftelsen att i vissa fall meddela bindande anvisningar skulle slopas.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande lokaliseringen av den centrala stiftelsen av Gördis Hörnlund (s).

ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! När riksdagen hösten 1977 fattade beslut om det framtida huvudmannaskapet och organisationen för skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering gjorde man det under stor politisk enighet.

Beslutet innebar att regionala stiftelser skulle bildas med staten och landstingen som grundare. Det förutsattes att överenskommelser om bildande av dessa stiftelser och övriga frågor som behövde regleras mellan intressenterna skulle kunna uppnås, överensstämmande med de riktlinjer som riksdagen genom sitt beslut godkänt. Vid de förhandlingar som förts mellan kommunförbunden och staten har det emellertid visat sig att staten inte varit beredd att grunda erforderliga överenskommelser på riksdagsbeslutet. Riksdagsbeslutet 1977 innebar att den centrala stiftelsen tilldelades viktiga samordningsuppgifter och väsentliga beslutsfunktioner av övergripande karaktär. Samtidigt betonades begränsningarna i den centrala stiftelsens befogenheter i förhållande till de regionala stiftelserna. Det var därför med stor förvåning som man kunde konstatera, att regeringen den 10 november i år till riksdagen överlämnade ett förslag om lagstiftning, som man sedan har vägrat att återkalla för att förhandlingarna mellan kommunförbunden och staten skulle kunna fortsätta.

Lagförslaget innebär att den centrala stiftelsen får en obegränsad rätt att utfärda anvisningar som får bindande verkan för de regionala stiftelserna, en centralisering av betydande omfattning som står helt i strid med de strävanden till decentralisering och avbyråkratisering som man från regeringens sida i andra sammanhang så vackert talar om. Vackra uttalanden hjälper tydligen inte i det praktiska handlandet. Det är naturligt att oron ute bland landstingens företrädare har stigit i och med lagförslaget. Det är med stor förvåning som vi i centern har funnit att vi inte har fått något gehör för våra synpunkter under utskottsbehandlingen. Vi har därför tvingats att framföra våra synpunkter i reservationen 3.

I nämnda reservation har vi också uttalat vår besvikelse över att regeringen ändrat riksdagsbeslutet vid utseendet av ledamöter i de regionala stiftelserna. Vi har även liksom tidigare förordat att ledamöterna skall utses av landstingen med undantag av vice ordföranden, som skall utses av regeringen.

Regeringsförslaget kan inte tolkas på annat sätt än att det ger uttryck för misstro mot landstingen och där verksamma politiska partiers sätt att sköta val av styrelseledamöter. Att detta är en överdriven misstro mot de politiska partierna visar dessutom valen av ledamöter i styrelsen för de regionala utvecklingsfonderna vilka som bekant utses av landstingen. Vid valen av

ledamöter i dessa styrelser har man från de politiska partierna tagit stor hänsyn till skilda organisationers krav och önskemål om representation i styrelsen.

Vid riksdagsbehandlingen av frågor om inrättande av regionala utvecklingsfonder anförde socialdemokraterna avvikande mening. Även folkpartiet har nu anslutit sig till socialdemokraternas mening. Vi i centern beklagar detta. Lagförslaget överensstämmer inte heller med de länsdemokratiska principer som numera alltmer accepteras.

När det gäller lokaliseringen av den centrala stiftelsen förutsatte riksdagsbeslutet 1977 att regeringen skulle redovisa lokaliseringsorten för riksdagen efter det att organisationskommittén hade fullgjort sitt uppdrag. Så har ännu inte skett. Däremot har regeringen beslutat att lokalisera stiftelsen till Botkyrka kommun. Detta beslut har det gjorts invändningar emot från centerns sida. Det är väl känt att tillväxten i förvaltningen, trots utflyttning av statlig verksamhet från Stockholm, har varit mycket kraftig i Stockholmsområdet. Den utvecklingen kan under inga förhållanden brytas, om man fattar sådana beslut som regeringen nu har gjort. Enligt vår bestämda uppfattning borde den centrala stiftelsen ha placerats i någon ort utanför Stockholmsområdet. Om vi verkligen menar allvar med en decentralisering av den offentliga verksamheten, måste vi vid något tillfälle våga fatta politiska beslut i den riktningen.

En enig sysselsättningsutredning har i sitt delbetänkande Regionalpolitiska stödformer och styrmedel framhållit att en medveten regionalpolitik förutsätter att man inom skilda samhällssektorer planerar och fattar beslut som beaktar de regionalpolitiska aspekterna. Detta måste självfallet gälla även för den offentliga sektorn. Att det finns vissa underförsörjda kommuner i Stockholms län när det gäller tillgången på arbetsplatser torde vara helt klart, men dessa problem måste lösas genom en omfördelning inom länet.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 4 och 5.

FILIP FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag är självfallet medveten om att det enklaste sättet att bli populär i riksdagen är att avstå från att hålla ett tal när riksdagen har ett pressat arbetsschema. Jag har fallit för den här frestelsen och tänker avstå från mitt väl förberedda anförande.

I stället vill jag hänvisa till en reservation som vi moderater i utskottet, Alf Wennerfors och jag, har fogat till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 17. Jag hoppas att de ledamöter som lyssnar på mig läser reservationen så att de kan konstatera att vi har starka argument och att man därför kan säga att vi har rätt i sak.

Med detta korta inlägg yrkar jag bifall till vår reservation nr 4 och i övrigt till utskottets hemställan på alla punkter.

BENGT FAGERLUND (s):

Herr talman! Det är ganska ovanligt att riksdagen i samband med en tilläggsbudget också får ta ställning till ett lagförslag. Men så är fallet när det gäller den framtida organisationen av det skyddade arbetet.

Lagen som föreslås är inte omfattande. Den innehåller endast fem paragrafer och saknar specialmotivering.

Jag känner inte till hela bakgrunden till det förhållandet att regeringen lägger fram ett lagförslag som innehåller dels en bestämmelse om att det skall finnas en regional stiftelse i varje län, dels den centrala stiftelsens ställning, dels hur val av styrelse skall ske och hur revisionen skall vara ordnad.

Låt mig bara beklaga att man inte kunde lösa dessa frågor på ett smidigare sätt. Tydligt har förhandlingarna från berörda parter inte kunnat enas, och till slut blev det väl en fråga om prestige. Vi socialdemokrater tar inget som helst ansvar för de förhandlingar som lett fram till dagens situation. Det är helt och hållet regeringens sak. Men vi tror heller inte att det är ens skuld att två träta. Här får båda parter ta sitt ansvar.

När vi i dag tar ställning för propositionens förslag gör vi det mot den bakgrunden att den förra året beslutade organisationen skall kunna starta sin verksamhet den 1 januari 1980. Jag hälsar därför med tillfredsställelse att Landstingsförbundet beslutat att återuppta förhandlingarna efter ett kortare avbrott. Jag hoppas också att de snabbt skall leda till en för båda parter tillfredsställande lösning, till båtнад för dem som i dag har sitt arbete inom den skyddade sektorn av vårt näringsliv. Vi tar även ställning för förslaget av den anledningen att styrelsevalet ligger helt i linje med vad riksdagen beslutade i fullständig enighet i fjol.

I propositionen skrev föredragande statsrådet följande: "Jag förordar att varje styrelse består av tolv ledamöter enligt följande. Ordförande och ytterligare tio ledamöter utses av landstingskommunen. En av de tio ledamöterna bör utses efter förslag av Svenska kommunförbundets länsavdelning, en efter förslag av LO-distriktet, en efter förslag av TCO-distriktet och en som representant för näringslivet. Regeringen utser en ledamot som samtidigt är vice ordförande."

I anledning av detta uttalande och en socialdemokratisk motion där vi krävde att de direkt anställda skulle bli representerade i styrelsen slog utskottet fast följande: "Utskottet vill först erinra om att fackliga företrädare enligt propositionens förslag kommer att sitta med i de regionala stiftelsernas styrelser, genom att två av de elva ledamöter som landstingen utser skall nomineras av LO-distriktet resp. TCO-distriktet."

Detta bevisar att alla i denna kammare var överens om att LO-distriktet och TCO-distriktet liksom även Svenska kommunförbundets länsavdelning och näringslivet skulle föreslå sina representanter.

Att vi nu inte upprepar vårt krav på att även de anställda skall vara representerade i styrelsen beror på att vi vill att organisationen omedelbart skall komma i gång och att såväl LO som TCO vid förhandlingar accepterat propositionens lagförslag, även om de varit kritiska just på den här punkten.

Arbetsmarknadsutskottet borde kanske redan vid behandlingen av propositionen 1977/78:30 ha uppmärksammat att det här förslaget stred mot kommunallagarna, men låt mig påpeka att det fanns en motion med krav på proportionella val som utskottet enhälligt avstyrkte. Nu garanteras LO och TCO representation i de regionala stiftelserna genom förslaget att landstingen i fortsättningen skall utse sju ledamöter, av vilka en skall vara ordförande, och regeringen fem ledamöter, varav fyra på förslag av resp. LO, TCO, Kommunförbundets länsavdelning och näringslivet i resp. län.

När vissa reservanter och motionärer avvisar detta förslag beror det på att de har ändrat uppfattning sedan i fjol.

Om det hade varit fråga om ett aktiebolag hade det varit självklart att de anställda skulle vara representerade i styrelsen. Det anser vi att de skall vara även i det här fallet.

Den andra tvistefrågan gäller propositionens lagförslag om att den centrala stiftelsen skall ha möjlighet att meddela anvisningar till de regionala stiftelserna även i detaljfrågor. Arbetsmarknadsutskottet har betonat att denna möjlighet endast är avsedd att användas i undantagsfall, närmast som ett utflöde av den centrala stiftelsens tillsynsfunktioner. Syftet är att endast när en regional stiftelse flagrant bryter mot principer för verksamheten eller på annat sätt gör grova fel skall den centrala stiftelsen kunna gå in. Sådana fall kommer självklart att vara få eller förhoppningsvis inga alls. Bestämmelsen bör likväl finnas som en säkerhetsventil.

Det är alltså inte bestämmelserna om möjlighet att ge anvisningar som konstituerar de regionala stiftelsernas mer eller mindre stora självständighet. Avgörande för denna fråga är i stället hur man ordnar ekonomin för de regionala stiftelserna, vilka möjligheter de får att inom givna ramar styra verksamheten, att själva disponera investeringsmedel och eventuella vinster i förhållande till budget etc. I detta sammanhang vill jag betona att en verklig styrning av stiftelserna skulle man få om man antog ett sådant finansierings-system som finansdepartementets expert har rekommenderat. I detta hänseende anser jag – och jag tror mig tala för hela utskottet – att de regionala stiftelserna bör få en omfattande självbestämmanderätt. Detta är förutsättningen för goda resultat till nytta för samhället, för de handikappade och för alla som är intresserade av denna fråga.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet nr 17.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete som riksdagen nu skall ta ställning till har föranlett en ganska intensiv debatt bl. a. inom den kommunala och landstingskommunala världen men också inom fackföreningsrörelsen. Regeringen och löntagarorganisationerna LO och TCO har främst sett lagstiftningen som ett sätt att lägga en stabil grund

för den stora organisationsförändring av det skyddade arbetet, som planeras till den 1 januari 1980 och för vilken ett mycket omfattande förberedelsearbete nu pågår. Det sker framför allt inom Nya organisationskommittén för skyddat arbete – populärt kallat NOSA. Kommun- och landstingsförbunden har å andra sidan befarat att lagstiftningen skall innebära risker för centralisering och därmed förminskade möjligheter till regional självstyrelse och självbestämmande, och det var det temat som också Arne Fransson var inne på.

Från Landstingsförbundet påpekades emellertid att riksdagens beslut om direktrepresentation via landstinget för LO, TCO och Kommunförbundets länsavdelning inte helt stod i överensstämmelse med kommunallagen. Enligt denna lag skall proportionella val hållas i landstinget om så begärs av ett visst antal av de närvarande ledamöterna. Som här har sagts omöjliggjorde begäran om proportionella val vad riksdagen avsåg med att få LO, TCO och Kommunförbundets länsavdelning representerade i de regionala stiftelserna, det som var den direkta avsikten med riksdagsbeslutet 1977, som Bengt Fagerlund här påpekade.

NOSA-kommittén skrev därför i september till regeringen och föreslog att LO- och TCO-distriktens liksom Kommunförbundets länsavdelnings representeranter skall utses av regeringen på förslag av resp. organisation.

Enligt propositionen 1977/78:30 innebär den nya organisationen för skyddat arbete inte bara en bättre regional samordning av verksamheten utan också en omfattande decentralisering genom att 24 självständiga regionala stiftelser för skyddat arbete bildas under en förhållandevis liten koncernledning, kallad centrala stiftelsen. De regionala stiftelserna kommer i genomsnitt att ha 1 200–1 300 anställda och således bli stora företag i sina län. Till dessa förs samman verksamheter som i dag är splittrade på en rad statliga och kommunala huvudmän. Härigenom åstadkoms således en bra samordning inom länen.

I propositionen framhålls att en branschmässig samordning på rikspanet kan ge stora fördelar när det gäller planering, investeringar, inköp och inte minst marknadsföring. Det framhålls emellertid att det primära driftsansvaret skall åvila de regionala stiftelserna. Den centrala stiftelsen skall därför, vid sidan av övergripande ansvar för planering, budgetarbete och ekonomi i övrigt samt personal- och rehabiliteringspolitiska frågor främst ha rådgivande uppgifter. Det sägs dock klart ut att den centrala stiftelsen i egenskap av ekonomiskt ansvarig gentemot staten skall ägna stor uppmärksamhet åt kostnadsutvecklingen och initiera nödvändiga åtgärder om dagsverkskostnaderna i något fall skulle bli för höga.

Inom NOSA-kommittén utarbetades förslag till stiftelsestadgar, som nära ansluter sig till propositionens text och riksdagens beslut. För att tillgodose den centrala stiftelsens möjligheter att samordna de regionala stiftelsernas verksamhet och ta ett övergripande kostnadsansvar för verksamheten skrevs i stadgeförslaget in att regional stiftelse skall följa dels de övergripande beslut som fattas av den centrala stiftelsen i frågor rörande planering, budgetering och ekonomi samt beträffande personal- och rehabiliteringspolitik, dels de

anvisningar som lämnats av den centrala stiftelsen.

I NOSA-kommitténs stadgeförlag är således rätten att utfärda anvisning en naturlig förutsättning för att den centrala stiftelsen skall kunna uppfylla sin arbetsuppgift som tillsynsorgan. F. n. har AMS tillsyn över denna verksamhet också. Det här gäller dock bara undantagsfall, och det vill jag gärna stryka under, herr talman, i likhet med vad Bengt Fagerlund gjorde. Det utgör således inget avsteg från huvudprincipen att det är de regionala stiftelserna som skall ha huvudansvaret för verksamheten i länet.

Landstingsförbundet ogillade stadgeförlaget på några punkter och ställde, som förutsättning för en ekonomisk uppgörelse, krav på förändringar i det av NOSA utarbetade stadgeförlaget för de regionala stiftelserna.

Det förelåg i detta skede risk för att de långt framskridna förberedelsearbetena för den nya organisationen med 27 000 anställda skulle stanna av eller bli allvarligt försenade. Den planerade huvudmannaskapsförändringen den 1 januari 1980 skulle därmed bli hotad, med åtföljande komplicerade ekonomiska, affärsmässiga och kanske också juridiska konsekvenser. Med hänsyn till denna tidsmässigt mycket bekymmersamma situation var det nödvändigt att få ett klarläggande från riksdagen så snart som möjligt. Tilläggsbudget I bedömdes vara den sista möjligheten att få ett ställningstagande från riksdagen under hösten 1978.

Dessutom stod det klart att ett tillgodoscende av Landstingsförbundets krav skulle innebära ett avsteg från riksdagens beslut om den nya organisationen och att en förnyad riksdagsprövning således ändå skulle bli nödvändig.

Med hänsyn till att landstingskommunernas medverkan i de regionala stiftelserna är av avgörande betydelse för den nya organisationen och att deras engagemang i de regionala stiftelserna är av sådan natur att det enligt regeringsformen egentligen redan från början borde ha skett en reglering genom lag, beslöt regeringen att förslaget om ändrad styrelsesammansättning skulle ges lagens form och att lagen också skulle inrymma de viktigaste principerna för koncernen, som riksdagen tidigare beslutat om, främst beträffande kompetensfördelningen mellan central och regional nivå.

Efter ytterligare diskussioner underrättades Landstingsförbundets politiska ledning av mig om att regeringens proposition skulle ges form av lagförslag.

Fem dagar senare, när propositionen om tilläggsbudget I i praktiken var färdig att överlämnas till riksdagen, presenterade Landstingsförbundet ett nytt stadgeförlag för oss och för statens förhandlingsnämnd.

Även om några möjligheter till saktidiskussioner inte fanns då Landstingsförbundets stadgeförlag överlämnades till SFN, vill jag konstatera att även detta förslag innebär ett så kraftigt avsteg från riksdagens beslut att en ny riksdagsbehandling därför skulle varit nödvändig.

Mot denna bakgrund har också löntagarorganisationerna LO och TCO sagt sig föredra att få grunden för den nya stiftelseorganisationen reglerad genom lagstiftning, vilken också anses ge en fastare grund för organisationernas medverkan än vad ett civilrättsligt avtal mellan staten och berörda lands-

tingskommuner kan ge.

Jag tycker att arbetsmarknadsutskottet i sitt betänkande på ett förtjänstfullt sätt klarlagt innebörden av lagförslaget, särskilt beträffande den s. k. anvisningsrätten.

Den nuvarande regeringen är liksom den förra en stark anhängare av en utbyggd regional självstyrelse. Detta återspeglas av den starka ställning som landstingen ges i de regionala stiftelserna för skyddat arbete trots att staten står för alla kostnader.

Redan det faktum att den centrala stiftelsen kommer att ha endast 70–80 handläggande tjänstemän och 30–40 anställda som kontorspersonal, samtidigt som den nya koncernen på regional och lokal nivå kommer att sysselsätta ca 22 000 arbetstagare i skyddat arbete och närmare 5 000 tjänstemän, visar hur decentraliserad den nya koncernen kommer att bli. Den centrala stiftelsen innebär således enbart en samordning och effektivisering av redan befintliga resurser hos AMS och andra centrala organ, inte någon expansion. Jämför man den centrala stiftelsen med motsvarande funktioner hos privata koncerner i samma storlek framstår den i själva verket som mycket blygsam.

Betänker man samtidigt att de regionala stiftelserna tillsammans under det första verksamhetsåret 1980 kommer att ha en omsättning på långt över 2 miljarder kronor och en förlust på över 1 miljard, vilket innebär en genomsnittlig nettoförlust per arbetad timme från drygt 30 kr. till ca 90 kr., så inser man realiteterna. Alla goda krafter, både i de regionala stiftelserna och i den centrala stiftelsen, måste alltså kämpa hårt för att motverka den ytterst negativa utvecklingen och för att skapa meningsfull sysselsättning åt alla arbetstagare.

Frågan är inte om den centrala stiftelsen skall hjälpa de regionala utan hur mycket hjälp den kan ge. Detta inser alla arbetsvärdsschefer, som i dag har ansvaret för verksamheten, liksom NOSA-kommittén. Här finns inte plats för några konstlade regionalpolitiska motsättningar. Vad som behövs är hårt arbete och samarbete för att skapa förutsättningar för meningsfull sysselsättning och hygglig ekonomi i verksamheten. Lyckas vi inte med detta finns det bara två förlorare, nämligen de arbetshandikappade och skattebetalarna.

Den nya organisationen har inte bara till uppgift att ta hand om dagens verksamhet. Den skall också skapa förutsättningar för att sprida rätten till arbete till alltmer gravt handikappade och till människor som tvingas till förtidspension etc. Ett förverkligande av detta kommer att resa kraven ännu högre, samtidigt som utvecklingen på arbetsmarknaden med strukturomvandlingar, ökad automatisering etc. kommer dels att försvåra koncernens möjligheter att skaffa meningsfulla arbetsuppgifter, dels att leda till att fler människor kommer att behöva samhällets hjälp för att förverkliga rätten till arbete.

Man vet av erfarenhet att vid varje företagsnedläggelse eller strukturomvandling kan 10–15 % av de friställda inte komma tillbaka till arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Deras problem måste så långt möjligt lösas genom användande av främjandelagen, halvskyddad sysselsättning och

andra åtgärder som kan underlätta anställning i vanliga företag. Trots detta kommer emellertid många att efterfråga skyddat arbete.

Jag vill också framhålla att jag för min del inte anser att det är en enstaka paragraf i en lag som konstituerar den verkliga regionala friheten. Nej, det är i stället finansieringssystemets utformning. För den nya koncernen skall vi skapa en finansieringsordning som möjliggör för de regionala stiftelserna att så långt möjligt sköta sin ekonomi på egen hand, dvs. ha ansvaret för reinvesteringar, avskrivningar osv. NOSA-kommittén har här utarbetat ett förslag, som innebär möjligheter till en långtgående decentralisering.

Jag ser nu att min taletid är ute, herr talman, och jag får eventuellt återkomma i en replik.

ARNE FRANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! När riksdagen hösten 1977 fattade beslut om dessa frågor, tänkte sig arbetsmarknadsutskottet och riksdagen naturligtvis inte att ett lagförslag skulle presenteras för riksdagen utan i stället att en överenskommelse skulle kunna träffas mellan kommunförbunden och staten. Jag tror att det hade varit lyckligast om så kunnat ske. Då hade inte dessa missförstånd mellan parterna behövt uppstå. Man borde rimligtvis ha undvikit dem genom en uppgörelse. Staten och kommunförbunden förhandlar ju i många andra frågor av vittomfattande karaktär och har där kunnat komma till lösningar. Det hade varit mycket värdefullt, om så hade kunnat ske även i detta fall.

Man kan inte komma ifrån att den senare delen av 2 §, enligt vilken den centrala stiftelsen skall ha möjlighet att lämna anvisningar i obegränsad omfattning, har lett till irritation bland dem som skall företräda landstinget i den regionala stiftelsen.

Arbetsmarknadsministern sade att den centrala stiftelsen självklart skall svara enbart för de övergripande frågorna. Men med den utformning som 2 § har fått i lagförslaget är det ändå fritt fram. Det kan man inte komma ifrån, även om arbetsmarknadsutskottets majoritet har försökt göra vissa preciseringar när det gäller den senare delen av 2 §.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Låt mig först till Arne Fransson säga att jag har självklart startat arbetet med att finna en förhandlingslösning, som han själv ansåg vara den bästa vägen. Men vi kom i tidsnöd, och jag har också påpekat att här fanns en hel del problem som var av den arten att hur god viljan än hade varit så hade vi varit tvingade att gå tillbaka till riksdagen, exempelvis för att stadfästa valet av styrelseledamöter. De bud som har lagts dels av regeringen, dels av Landstingsförbundet har båda den karaktären att de kräver ett riksdagsbeslut med tanke på att man ju gick ifrån det faktum att landstinget skulle utse elva ledamöter.

Bakgrunden till detta har jag redan nämnt. Man kan begära proportionella val, och då tappar man en av de viktiga sakerna i uppgörelsen, nämligen att löntagarrepresentanterna liksom Kommunförbundets representant skulle

utes av deras egna organisationer.

Det här sammantaget gjorde att det kanske ändå till sist var bra att vi gjort detta till en riksdagsfråga och fått fram klara riktlinjer.

Låt mig sedan beträffande den andra punkten som Arne Fransson tog upp, den om anvisningsrätten, än en gång betona att självklart skall man inte använda den rätten annat än när det föreligger behov av att gå in och ge direktiv för hur den ekonomiska verksamheten skall skötas. Det är ändå staten som har hela det ekonomiska ansvaret, och då måste också staten ha en möjlighet att ingripa vid vissa tillfällen. Men förtroendet är stort för den regionala ledningen av den skyddade verksamheten, och liksom Bengt Fagerlund är jag övertygad om att anvisningar från den centrala stiftelsen kommer att vara rena undantag.

ALLAN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! I motion nr 56, väckt i anledning av proposition nr 25 med förslag om tilläggsbudget I beträffande skyddat arbete, har jag föreslagit Karlstad som lokaliseringsort för den nybildade centrala stiftelsen. Jag har även reserverat mig till förmån för motionsyrkandet.

När riksdagen förra året behandlade proposition 1977/78:30 om skyddat arbete och yrkesinriktad rehabilitering, fanns ett flertal motioner om var den centrala stiftelsen borde lokaliseras. I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977/78:16 säger utskottet: "Det finns idag inte anledning att ta ställning till lokaliseringsort för den centrala stiftelsen. Som framgår av propositionen ämnar regeringen återkomma i den frågan efter det att den föreslagna organisationskommittén lagt fram förslag. Utskottet förutsätter att frågan efter utredning kommer att redovisas för riksdagen." Det framhålls också i betänkandet att en lokalisering till Stockholms kommun ej bör ske, i enlighet med regeringens regionalpolitiska strävanden. Detta blev också riksdagens beslut.

I ett pressmeddelande från arbetsmarknadsdepartementet, daterat den 10 november 1978, tillkännages att den folkpartistiska regeringen beslutat att förlägga den centrala stiftelsen för skyddat arbete till Botkyrka kommun. Frågan om var den centrala stiftelsen för skyddat arbete skulle komma att lokaliseras har ej redovisats för riksdagen enligt riksdagens beslut.

Förfarandet är utmanande och kan inte ha annat syfte än att frånta riksdagen möjlighet att inverka på lokaliseringsfrågan. Det naturliga hade varit att regeringens förslag lagts fram i propositionen, varefter hade följt motionsrätt och riksdagsbehandling i vanlig ordning. Mot bakgrund av vad jag här redovisat bör riksdagen vara oförhindrad att ha sin egen uppfattning i lokaliseringsfrågan. Ianspråktagande av medel för den centrala stiftelsen bör få ske endast under förutsättning att regeringen följer riksdagens beslut i lokaliseringsfrågan.

I sakfrågan vill jag framhålla följande. Som påpekas i motionen 149 av Jan-Ivan Nilsson och Karl-Anders Petersson är tillväxten av statlig administrativ verksamhet i Stockholmsområdet fortfarande stark. Riksdagen har tidigare uttalat att, då nya statliga organ bildas, man noggrant skall pröva möjligheten

att förlägga verksamheten utanför Stockholmsområdet.

I sammanhanget bör noteras att det rör sig om en relativt omfattande verksamhet med i inledningsskedet ca 110 befattningshavare. Med beaktande härav borde det ha varit möjligt att placera stiftelsen utanför Stockholmsområdet. Jag är medveten om att den tilltänkta orten bör ha goda kommunikationer med Stockholmsområdet och de orter som väljs ute i länen för de regionala stiftelserna. Med hänsyn till telekommunikationernas utveckling bör dock kraven inte sättas alltför högt. Det kan också framhållas att skälen för att placera stiftelsen utanför Stockholmsområdet är minst lika starka som för flertalet av de myndigheter som utlokaliseras genom beslutet i början av 1970-talet.

I detta beslut antogs att den statliga sysselsättningen i Stockholmsområdet skulle vara ca 80 000 år 1980. Tillväxten har dock varit snabbare.

Redan i dag finns ca 100 000 statligt sysselsatta i Stockholmsområdet. Denna utveckling är enligt min mening inte acceptabel. Nyttillkommande statliga verksamheter bör därför lokaliseras utanför Stockholmsregionen. Sysselsättningsutredningen har i sitt betänkande om regionalpolitiska stödformer och styrmedel framhållit, att lokaliseringen av offentlig service och sysselsättning är ett medel för regionalpolitiska satsningar.

När det gäller Botkyrka kommer FOA:s lokalisering dit att betyda ytterligare 600 arbetstillfällen.

Lägger man regionalpolitiska synpunkter på lokaliseringen kan jag inte finna förståelse för lokaliseringen till Botkyrka. Det är utan tvekan lättare att få jobb inom Storstockholmsområdet än det i dag är i Värmland. Det är väl alla bekant att Värmland är ett av de län, som tyvärr drabbats mycket hårt av konjunkturnedgång och strukturförändringar inom näringslivet. Inte minst förhållandena inom skogsindustrin inger i dag anledning till mycket stor oro. Det är inte att ta till överord när jag vill påstå, att sysselsättningskrisen i Värmland kan jämföras med varvskrisen. Med stöd av trepartiregeringen tillsattes den s. k. Värmlandsdelegationen, med uppgift att försöka skapa nya arbetstillfällen. Värmlandsdelegationen har också vid flera tillfällen uppmanat regeringen att förlägga den centrala stiftelsen till Karlstad. Dock med känt resultat.

Herr talman! Enligt min uppfattning finns det flera orter som i och för sig är lämpliga, men med beaktande av både funktionsaspekter och regionalpolitiska skäl, och då främst situationen på arbetsmarknaden i Värmland och i Karlstad, ber jag att få yrka bifall till min reservation nr 1 som fogats till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 17.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag har fogat ett särskilt yttrande till betänkandet, och jag vill något närmare motivera detta. Frågan i vilken ort den centrala stiftelsen skall placeras har utretts av NOSA, vars majoritet beslutat att förorda Botkyrka kommun, som ligger omedelbart söder om Stockholm. I slutskedet diskuterades dock även en förläggning av den centrala stiftelsen till Borås.

Det finns också en reservant, nämligen ordföranden i arbetsmarknadsut-

skottet Elver Jonsson, som anser att Borås borde bli lokaliseringsort. Ur den synpunkten är det kanske underligt att man anslutit sig till utskottsmajoritetens yttrande på s. 6 i betänkandet, där det framhålls att det finns goda skäl som talar för en placering i Stockholmsregionen, att det behövs snabba och täta förbindelser med de regionala stiftelserna, att det finns behov av täta kontakter med de myndigheter som finns i Stockholm, att stiftelsen kommer att bemannas med befattningshavare som redan finns i Stockholm, att en lokalisering utanför Stockholm kan äventyra verksamheten, osv. Ja, nog hade det väl varit bättre om Elver Jonsson hade skrivit under mitt särskilda yttrande och inte bara stått som undertecknare av betänkandet.

Det här är ju argument som kan användas vid varje lokalisering av nya verksamheter utanför Stockholmsområdet. Vi känner väl till argumenten från de två utflyttningsetapperna av statlig verksamhet, som vi dock såg till att de kom till stånd. Vi var också ense om att man vid inrättandet av nya statliga verksamheter skulle eftersträva andra lösningar än lokalisering till Stockholmsregionen. Trots detta hamnar nu centrala stiftelsen, liksom industriverket tidigare gjorde, i Stockholmsregionen. Riksdagen har i praktiken inte någon möjlighet att påverka lokaliseringen av stiftelsen. Regeringen har ju beslutat utan att gå till riksdagen med frågan, vilket enligt min mening är ett anmärkningsvärt förfarande. Eftersom beslutet redan är fattat har jag inte reserverat mig, utan jag har nöjt mig med ett särskilt yttrande.

Låt mig dock slå fast att jag finner det orimligt att tjänstesektorn i Stockholmsområdet tillåts växa ohämmat, medan orter och regioner med mycket låg tjänstesektor och betydande sysselsättningsproblem i övrigt inte kommer i fråga ens vid tillskapandet av nya statliga verksamheter. Borås kommun och Boråsregionen är ett sådant område som särskilt borde prioriteras när det gäller nylokaliseringar. Jag är medveten om att det också finns andra orter och regioner om vilka man kan resonera på samma sätt. Jag behöver endast påminna om den svåra tekokrisen och ensidigheten i vårt näringsliv för att övertyga de flesta om att det för Borås del hade varit av mycket större betydelse att få den centrala stiftelsen än vad det kommer att vara för Botkyrkas del.

Med tanke på arbetsmarknadssituationen i Borås är det närmast uppseendeväckande att inte arbetsmarknadsministern lyssnat på reservanten Elver Jonsson eller på oss som uppvaktat och försökt förlägga den centrala stiftelsen till Borås. Det skulle åtminstone ha utgjort en ljuspunkt i det ytterst mörka och besvärande läge som vi befinner oss i. Det skulle vidare ha varit i linje med riksdagens tidigare uttalande när det gäller lokaliseringen av nya statliga verksamheter. Men – tyvärr – arbetsmarknadsministern har inte lyssnat och inte heller tagit hänsyn till de arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska skälen, trots att han har det yttersta ansvaret på dessa områden. Herr talman! Jag tycker att detta är djupt beklagligt.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Gördis Hörnlund har inte tagit hänsyn till att det nu är ganska länge sedan regeringen tog beslutet om lokalisering. Därför är den frågan överspelad.

Om Gördis Hörnlund hade menat allvar med det hon säger i sitt särskilda yttrande, så borde hon i stället ha avgett en reservation som vi kunnat rösta om.

Beslutet om lokaliseringen var alltså fattat då utskottet hade att ta ställning till det betänkande som vi i dag behandlar i kammaren. Det är helt riktigt att jag hörde till dem i NOSA-kommittén som vid diskussionen kring de olika orterna ansåg att Borås var ett fullgott alternativ. Fru Hörnlunds redogörelse är alltså helt riktig. Men våra möjligheter att anlägga synpunkter på detta är som sagt överspelade.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte heller någon reservation, och jag talade om att det var av den anledningen att jag inte ansåg att det lönade sig, eftersom beslutet är fattat.

Jag tycker dock fortfarande det är underligt att inte vi fått behandla denna fråga i riksdagen. I det betänkande där vi behandlade denna fråga förra gången står klart och tydligt att frågan efter utredning kommer att redovisas för riksdagen. Detta betänkande är undertecknat av dåvarande utskottsordföranden Rolf Wirtén, och därför är det kanske ännu mer anmärkningsvärt.

Men det jag reagerar mot är att nu Elver Jonsson skriver under denna text i utskottsbetänkandet, där man framhäver att det var nödvändigt att lägga denna stiftelse till Stockholmsområdet av en rad skäl. Det borde han naturligtvis inte skrivit under. Om han nu verkligen drivit linjen att den borde ligga i Borås, kunde han vidhållit detta och stått med på mitt särskilda yttrande, men han har tydligen bytt fot.

ELVER JONSSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har skrivit under exakt samma skrivning som fru Hörnlund skrivit under.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har dock ett särskilt yttrande i vilket jag tar avstånd från behandlingen av lokaliseringsfrågan och naturligtvis också då den text som i det avscendet återfinns i utskottsbetänkandet.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag skall inte gå in på själva lokaliseringsfrågan i dag. Låt mig bara konstatera ett par saker.

För det första är det inte fråga om en ny lokalisering, som Gördis Hörnlund säger. Det är en verksamhet som i dag redan finns. Av de 110 som skall anställas är åtminstone 70 eller 80 i verksamhet, och vi är beroende av att de

kommer att kunna fortsätta i denna viktiga verksamhet om vi skall kunna klara tidsmarginalen och bygga upp det hela på ett riktigt och realistiskt sätt.

För det andra: När jag skrev under arbetsmarknadsutskottets betänkande 1977 begärde riksdagen inte, som fru Hörnlund säger, tillbaka denna fråga för beslut om lokaliseringsort. Man begärde att det skulle redovisas för riksdagen vad regeringen fattat för beslut.

Det som nu händer är att byggnadsstyrelsen sedan en tid har i uppdrag att utreda förutsättningarna för en lokalisering av den centrala stiftelsen – som föreslås få namnet Samhällsföretag – till Botkyrka kommun. Detta utredningsuppdrag kommer givetvis att i föreskriven ordning redovisas för riksdagen i 1979 års budgetproposition.

Det är inget anmärkningsvärt, Gördis Hörnlund, utan helt i enlighet med vad riksdagen här har sagt.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Man kan ha olika uppfattningar om hur utskottets betänkande 1977 skall tolkas. Men om det står att utskottet förutsätter att frågan efter utredning kommer att redovisas för riksdagen, måste det väl också betyda att riksdagen i samband med detta också skall ha möjlighet att komma med sina förslag.

Arbetsmarknadsministern talar om hur många som redan finns anställda i den centrala stiftelsen. Statlig verksamhet har en benägenhet att växa ut. Jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern: Hur många anställda finns inom fem år och inom tio år osv.? För oss hade det varit ett betydande tillskott av tjänster till en tjänstefattig kommun. Det går inte att komma ifrån.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! På Gördis Hörnlunds fråga om framtiden och antal anställda i den centrala stiftelsen kan jag bara säga att jag har den uppfattningen att man skall försöka hålla tillbaka en sådan expansion. Det finns inget i dag som talar för att en sådan skall äga rum.

Däremot är det värt att ta fasta på att man regionalt får 300–400 tjänster i varje län. Det är en betydande decentralisering av verksamhet.

F. ö., Gördis Hörnlund, är det precis som här sades i den senaste repliken, att vi kommer från regeringens sida efter utredning att redovisa för riksdagen vad vi har gjort i den här frågan.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kanske är litet sent att behandla frågan i riksdagen när vi läst tidningarna allihop. och sett på TV och hört i radio. Det hade varit bättre att man gjort en ordentlig redovisning i samband med det förslag som ligger nu.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Riksdagen begärde en utredning och därefter en redovisning. Utredningen pågår. Vi kommer att lämna en redovisning när utredningen är klar.

BIRGER NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill påminna om att vi under tio år hållit på och utrett och diskuterat den här frågan, och nu är det sannerligen på tiden att vi samlar oss till beslut och försöker att bygga upp organisationen ganska snabbt.

Jag är medveten om att mycket återstår av förhandlings- och organisationsarbete, men min förhoppning är att organisationen skall kunna träda i kraft den 1 januari 1980. En förutsättning är emellertid bl. a. att riksdagen antar utskottsförslaget i dag.

I botten på den samordnande organisation som vi nu bygger upp måste givetvis ligga en stark ambition att ge de handikappade människorna samma möjligheter som andra till ett tryggt och meningsfullt arbete. Därför behöver vi en smidig och väl fungerande organisation.

Förutsättningarna för att klara målsättningen skiftar i olika delar av landet. Har man tillgång till stora och differentierade arbetsmarknader, så finns det givetvis också större möjligheter att erbjuda lämpliga jobb för de handikappade än vad man har om arbetsmarknaderna är små och ensidiga. Det är därför min förhoppning att de regionala stiftelserna ges tillräckliga resurser och – inte minst viktigt – en betydande rörelsefrihet i sitt handlande. Det får alltså inte bli fråga om att bygga upp en byråkratisk toppstyrd organisation – då tror jag att vi missar målsättningen för hela den här verksamheten.

Utskottet godtar förslaget – även i fråga om 2 § – men jag vill starkt understryka den skrivning som görs i utskottsbetänkandet, där det slås fast att den rätt att meddela anvisning även i detaljfrågor, som det här kan bli fråga om, endast är avsedd att användas i undantagsfall. Man kan närmast se anvisningsrätten som ett utflöde av den centrala stiftelsens tillsynsfunktion.

Utskottet har velat skriva ganska hårt på den här punkten, så att man inte från den centrala stiftelsens sida skulle utfärda detaljanvisningar till de regionala stiftelserna utan ge dessa en förhållandevis stor frihet att handla efter de lokala ambitionerna och de lokala förhållandena.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att jag har också den uppfattningen att den centrala stiftelsen borde ha kunnat lokaliseras till annan plats än Stockholms län, exempelvis till Jämtlands län. Men nu har ju det låget redan gått, och regeringen har fattat beslut i frågan. Det saknas följaktligen formella möjligheter att nu föreslå annan lokaliseringsort. Därför har jag inte gjort det, utan vi får finna oss i det här beslutet. Huvudsaken är att vi får i gång organisationen. Blir det fördröjningar drabbar det ovillkorligen de handikappade människorna, och dem måste vi ju slå vakt om och ge dem samma möjligheter som andra människor att få ett bra och ett meningsfullt jobb.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

*Organisationen
för skyddat arbete*

KARL LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! För nästan på dagen ett år sedan tog riksdagen beslut om en ny organisation med förändrat huvudmannaskap för den skyddade sysselsättningen m. m. Beslutet innebar att 24 regionala stiftelser skulle bildas med staten och landstinget som grundare. Det förutsattes i detta riksdagsbeslut att en överenskommelse kunde träffas mellan staten och kommun- och landstingsförbunden om bildandet av stiftelser och om frågor som hör samman med överlåtelse av verksamheten.

Tyvärr har det vid de förhandlingar som förts mellan berörda parter visat sig att statens företrädare inte varit beredda att grunda överenskommelsen på det tagna riksdagsbeslutet. En väsentlig avvikelse gällde valet av styrelse till de regionala stiftelserna. Detta har tidigare Filip Fridolfsson och Arne Fransson redogjort för, och jag kan här instämma i deras synpunkter.

En annan viktig avvikelse gäller befogenhetsfördelningen mellan den centrala och de regionala stiftelserna. Arbetsmarknadsministern har här tidigare sagt att man inte skall ge anvisningar annat än när de behövs. Frågan är därmed lika oklar som tidigare. Propositionen och utskottsmajoritetens förslag innebär att vi får ett lagförslag med i princip obegränsad rätt för den centrala stiftelsen att meddela och ge anvisningar till de regionala organen. Det förslag till stiftelsestadgar som överlämnats från statens förhandlingsnämnd till Kommunförbundets förhandlare innebär i princip att den regionala stiftelsen åläggs att följa alla de anvisningar och riktlinjer som lämnas av den centrala stiftelsen. Vidare säger man att den regionala stiftelsen först efter kompetensgodkännande av den centrala stiftelsen kan utse verkställande ledamot.

Förbundets vilja att medverka till att finna en framkomlig väg till ett på samförstånd grundat genomförande av reformen har i varje fall inte hittills rönt något positivt gensvar från de statliga förhandlarnas sida. Det av regeringen framlagda förslaget är dessutom unikt i flera avseenden. Under pågående förhandlingar mellan parterna, då man var relativt nära en uppgörelse, lägger regeringen fram en proposition som innebär att de båda överpartitillhörigheten helt eniga kommun- och landstingsförbunden körs över. Detta är, herr talman, ett anmärkningsvärt tillvägagångssätt mellan beslutande organ. Glädjande nog har detta inte förekommit så ofta tidigare, och jag hoppas att det inte skall göra det i fortsättningen heller.

Det förslag som har lagts kan vi inte fatta på annat sätt än att det finns en misstro mot de båda kommunförbunden och de förtroendemän som är verksamma där – en misstro som saknar all grund. Det finns enligt mitt förmenande inte något motiv för avsteg från det av förra årets riksdag antagna principuttalandet. Kommunförbunden är fortfarande angelägna om att 1977 års beslut om förändrat huvudmannaskap skall genomföras inom den fastställda tiden.

När förhandlingarna i dag har återupptagits mellan parterna är det min uppfattning och förhoppning att meningsskiljaktigheterna beträffande överlåtelsevillkoren bör kunna överbryggas. Jag måste beklaga att någon samförståndslösning inte gått att få fram på grund av den ovillighet som man

från statens förhandlars sida visat kommunförbundens förslag beträffande stadgereglning av de regionala stiftelserna.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3, 4 och 5.

JOHAN OLSSON (c):

Herr talman! I likhet med Birger Nilsson och andra skulle väl också jag kunna beklaga att placeringsorten för den centrala stiftelsen blev Botkyrka – exempelvis vi från Gävleborgs län hade föreslagit Söderhamn – men loppet är redan kört, som man säger, och det är ingenting att göra åt just nu.

Jag har begärt ordet närmast därför att det i detta betänkande behandlas en motion som är inlämnad av mig och Olle Eriksson. Vi yrkar där att länens näringsliv i likhet med vad som är fallet för arbetstagsarsidans organisationer skulle garanteras representation med två ledamöter i stället för med en såsom föreslagits i propositionen.

Utgångspunkten för motionen är bl. a. det uttalande som gjordes i propositionen 1977/78:30 i anslutning till att frågan behandlades av riksdagen förra året. Där uttalades att det självfallet är angeläget att stiftelsernas styrelser får en sådan representation att de inom sig rymmer olika kompetens- och erfarenhetsområden. Samtidigt betonades behovet av ett starkt lokalt och regionalt samband. I likhet med vad som är fallet med arbetstagsarsidan är näringslivets företrädare, företagen, samlade i flera organisationer. Dessutom består näringslivet av såväl större som mindre och medelstora företag. Det omfattas vidare av en mångfald olika branscher med mycket vitt skilda verksamheter och kunskapsfält. Det ter sig därför orimligt att endast en ledamot skall få representera dessa grupper som är av sådan varierande storlek och som inrymmer så många grenar och erfarenhetsfält inom företagsamheten. Jag tycker det borde vara självklart att även näringslivet hade garanterats två ledamöter. Det måste anses vara av värde för stiftelserna och deras arbete att kunna tillföra kunnande och erfarenhet från representanter för olika delar av länens näringsliv.

Jag vill anknyta till vad arbetsmarknadsminister Wirtén nyss anförde, nämligen att denna verksamhet kommer att ha en omslutning av över 2 miljarder, varav 1 miljard räknas i förluster. Han antydde att här måste alla goda krafter samlas för att verkligen lösa de problem som väntar stiftelserna. Här, om någonsin, borde man ha tagit till vara erfarenheter från företagens representanter.

Utskottet har emellertid inte velat tillmötesgå kraven i motionen. Man hänvisar till att det skulle innebära ett avsteg från det beslut som fattades i fjol. Jag tycker inte att det skulle ha inneburit något större avsteg, allra helst som man i den nu aktuella propositionen föreslår väsentliga ändringar i övrigt vad gäller sammansättningen av stiftelsernas styrelser.

Herr talman! Med hänsyn till utskottets ställningstagande på denna punkt synes det ganska meningslöst att yrka bifall till motionen. Jag vill ändå uttala en förhoppning om att landstingen vid sina val av ledamöter skall ha förståelse för de synpunkter jag här har anfört. Det har ju visat sig att

landstingen vid utseende av ledamöter i utvecklingsfondernas styrelser genomgående har utsett sådana med erfarenhet såväl från företagens som från facketts verksamhet.

Företagsamheten och dess organisationer förväntar sig således att landstingen tar kontakt med dem vid förberedelserna inför valet av styrelser för stiftelserna för de skyddade verkstäderna. Från SHIO-Familjeföretagen – som är den största näringslivsorganisationen vad gäller antalet medlemmar och som har en mycket god täckning i alla län – har man förklarat sig beredd och villig att medverka till att få fram lämpliga och intresserade företagsrepresentanter i dessa styrelser.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

GUSTAV LORENTZON (vpk):

Herr talman! I motionen 154 har vpk yrkat avslag på förslaget till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete. Vi är kritiska mot organisationsformen som sådan, vilket har framkommit vid tidigare debatter i frågan här i denna kammare. Men även om vi är kritiska kan vi till nöds acceptera den i de delar som rör huvudmannskapet. Vad vi dock inte kan acceptera är att man i lagen skriver in formuleringar, som kan komma att innebära en fortsatt ökad utslagning av arbetande från det skyddade arbetet.

Utslagning av arbetskraft även inom det skyddade arbetet har förekommit och förekommer fortfarande. Det är ingen nyhet, och det kan bli ännu värre. Att den arbetande skall vara lönsam enligt den s. k. lönsamhetsprincipen gäller även inom det skyddade arbetet. Är han inte lönsam ligger det nära till hands att han förtidspensioneras. De förtidspensionerades antal är nu uppe i 226 000, och härtill kommer de 49 000 personer som lever på sjukbidrag, vilket i allmänhet är en övergångsform före förtidspensioneringen. Det är alltså fråga om inte mindre än 275 000 förtidspensionerade personer från 16 år och vidare upp i åldrarna.

I olika reportage i tidningar och TV har representanter för utslagna som erhållit förtidspension berättat om vad de själva betraktar som en olidlig tillvaro. De skulle gärna vilja utträta ett meningsfullt arbete och tror sig kunna göra detta, men de ges inga möjligheter härtill.

Med den skrivning som finns i regeringens förslag – propositionen 1978/79:25 – som ett enhälligt arbetsmarknadsutskott ställt sig bakom kan dessa människor inte ens räkna med ett skyddat arbete. I 2 § står bl. a.: "Den regionala stiftelsens verksamhet skall bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer." Hur många som kommer till den skyddade verksamheten klarar vad som står i den lagparagrafen?

Vi föreslår i vår motion att det utarbetas ett nytt förslag till lag om regionala stiftelser för skyddat arbete. Det nya förslaget bör enligt vår mening innehålla följande:

1. att verksamhetens mål skall vara att trygga de handikappades rätt till arbete,
2. att de anställdas fackliga organisationer skall ges beslutanderätt i styrelserna,

3. att de anställda skall tillförsäkras ett avgörande inflytande över sina arbetsplatser och

4. att näringslivet inte skall ges någon representation i styrelserna.

Arbetsmarknadsutskottet avstyrker vpk-motionen med den något egen- domliga formuleringen att ett förverkligande av motionsförslaget skulle innebära att man rev upp förra årets riksdagsbeslut. Men detta kan rimligtvis inte vara något sakskaäl. Vem skulle riva upp dåliga riksdagsbeslut om inte riksdagen själv? För *om* det är så – jag säger *om*, eftersom jag inte är övertygad om att det verkligen förhåller sig så – att en förändring av lagen om de regionala stiftelserna på de punkter vi föreslår strider mot tidigare fattade beslut, då är detta beslut dåligt och bör rivas upp.

Därför måste jag ställa vissa frågor, och jag ser nu att arbetsmarknadsministern Wirtén är här. Han kan kanske svara på dem.

Vad är det i föregående års riksdagsbeslut som strider mot att det i lagen skrivs in att verksamhetens mål skall vara att trygga de handikappades rätt till arbete? I den nu föreslagna lagen verkar det som om formuleringen i 2 § uttrycker verksamhetens mål. Jag citerar på nytt: "Den regionala stiftelsens verksamhet skall bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer."

Vad är det i föregående års riksdagsbeslut som gör det omöjligt för representanterna i de anställdas fackliga organisationer att delta med beslutanderätt i styrelsen? Nu föreslås i lagen att de endast skall få vara närvarande med yttranderätt.

Vad är det i föregående års riksdagsbeslut som undandrar de anställda möjligheten att ha ett avgörande inflytande över sina arbetsplatser?

Vad är det i föregående års riksdagsbeslut som gör det *nödvändigt* att ha en näringslivsrepresentant i styrelsen, dvs. en representant för det näringsliv och de privata vinstintressen som föranlett utslagning av de flesta människor som skall sysselsättas i skyddat arbete? Vad har den människan där att göra?

Vad är det som gör dessa näringslivsrepresentanter speciellt lämpade att delta i styrelsens beslut, när de anställdas fackliga organisationer inte anses bör få delta? Jag skulle gärna vilja ha svar på dessa mina frågor.

Vad som i första hand måste klaras ut då det gäller frågan om skyddat arbete är vad som är den avgörande orsaken till utslagningen på arbetsmarknaden. Denna viktiga fråga går man dock förbi med tystnad.

Vi menar från vpk att det är kapitalets ständiga strävan att utvinna mer och mer arbetsresultat av varje anställd som är den avgörande orsaken till utslagningen på arbetsmarknaden.

Det är framför allt de som inte är tillräckligt effektiva eller anpassningsbara enligt kapitalets synpunkt som inte är lönsamma. De blir allt fler. För dem finns inte längre arbete på den s. k. fria arbetsmarknaden. De slås helt enkelt ut. Detta är den kalla verkligheten. Det är också den verkligheten som måste vara utgångspunkten för de åtgärder som måste till om rätten till arbete skall tryggas för de arbetshandikappade.

Då denna kammare den 13 december i fjol debatterade den nya organisationen för skyddat arbete, inledde dåvarande arbetsmarknadsministern Per

Ahlmark debatten. I hans tal förekom gång på gång formuleringen "arbete åt alla". Jag citerar: "Det vi i dag skall besluta om är för tusentals människor ett stort framsteg. Arbete åt alla – jag upprepar det – måste vara det övergripande målet för svensk sysselsättningspolitik."

Om detta stämde med verkligheten, skulle även de människor som är arbetshandikappade eller förtidspensionerade ha rätten till ett meningsfullt arbete då de önskar detta. Men så är inte förhållandet i verkligheten. Verkligheten är helt annorlunda. Det hjälper inte, det är i varje fall långt ifrån tillräckligt, att skapa olika ersättningsformer för arbetet på den s. k. öppna marknaden. Vad som måste till är nya arbetstillfällen i en tid då det signaleras att åtskilliga tusental arbeten i den öppna marknaden är i fara.

Då utslagningen på arbetsmarknaden är orsakad av kapitalets vinstbegär, måste samhället träda till. Den skyddade verksamheten kan bli en tillgång i detta avseende. Men då får inte den djungelns lag bli rådande som tidigare orsakat utslagningen. Den skyddade verksamheten får inte bli en B-arbetsmarknad.

Herr talman! Jag har i detta mitt anförande ställt en rad frågor som jag gärna vill ha besvarade. Slutligen anser jag, att i den mån föregående års riksdagsbeslut strider mot vad vpk föreslagit i motionen, bör beslutet rivas upp i motsvarande delar.

Jag yrkar bifall till motionen 1978/79:154, yrkandena 2 och 3.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Gustav Lorentzon ställde några frågor till mig. Jag skall i korthet besvara dem.

Det talas i 2 § om att den regionala stiftelsens verksamhet skall bedrivas effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer. Det är, såvitt jag förstår, nödvändigt att man har en organisation som fungerar på bästa sätt. Och det är vad man avser med ordet effektivt i denna paragraf. Det är för de handikappades bästa viktigt att stiftelsens verksamhet är väl fungerande.

Med begreppet "affärsmässiga principer" avses inget annat än det nödvändiga konstaterandet att det skyddade arbetet måste passas in i den marknads ekonomi som vi har i vårt land. Vi måste se till att man här inte använder sig av illojala konkurrensmetoder, att denna verksamhet inte stör den ordinarie verksamheten mer än vad som är nödvändigt och att man försöker finna former för verksamheten som ger sysselsättning utan att slå ut annan sysselsättning på andra orter.

Den andra frågan som Gustav Lorentzon tog upp gällde näringslivets representant i styrelsen. Detta är en verksamhet som i hög grad har anknytning till näringslivet. Det förefaller mig därför vara rimligt att man har den parten med i styrelsen liksom man har löntagarorganisationerna med i styrelsen. De är representerade där, och det är svaret på den tredje frågan som Gustav Lorentzon ställde. Att man har ett gott samarbete med näringslivets representanter tror jag är nödvändigt för att få ett gott inflöde av arbetsobjekt och för att kunna få en god marknadsföring av de produkter som framställs i den skyddade verksamheten.

Får jag också göra det tillägget om löntagarrepresentationen att de anställda ju finns med där och att de har yttranderätt.

GUSTAV LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för de svar jag har fått. Jag är dock inte nöjd med dem, och det var inte heller svar på *alla* de frågor jag ställde.

Arbetsmarknadsministern sade att anledningen till att näringslivets män skall vara med i styrelsen för regional stiftelse är att de behövs för en nödvändig marknadsföring. Men nog kan denna styrelse klara den uppgiften utan att dessa män är med. Styrelseledarnöterna har ju själva i varje fall varit med i det system som klassat ut och slagit ut dem som blivit arbetslösa och hamnat på skyddade verkstäder. Jag tycker att det är långt ifrån sympatiskt att dessa människor över huvud taget är med i denna styrelse, i synnerhet som de som arbetar där icke har samma rätt som de övriga i styrelsen. Man kan inte, herr arbetsmarknadsminister, jämföra det förhållandet, att de anställda vid dessa verkstäder får rätt att närvara vid styrelsesammanträdena med yttranderätt med den status som den man från näringslivet har som varit med om att slå ut dem från arbetsmarknaden.

Syftet med det skyddade arbetet är att de handikappade skall tillförsäkras rätt till arbete. Detta måste då framgå av lagtexten i målsättningskrivningen. Men det gör det inte. Det finns ingenting om detta där – och det var den frågan som jag också ställde men inte fick något svar på. Varför finns det ingen skrivning i lagtexten som slår fast rätten till arbete för de handikappade? En sådan skrivning är ändå rätt avgörande. Det duger inte att bara slå sig för sitt bröst och utropa: Vi är anhängare till allas rätt till arbete, när man sedan inte vill införa detta krav i lagtexten. Då blir det närmast hyckleri, och det är i varje fall inte meningsfullt.

Det kan inte vara hela sanningen att orden "effektivt och med iakttagande av affärsmässiga principer" gäller bara styrelsen som sådan, utan det måste också gälla de anställda. Varför är så många anställda vid de skyddade verkstäderna inte effektiva? Varför motsvarar de inte de krav som ställs på dem utan måste bli förtidspensionerade? Det är väl ändå detta man menar med "effektivitet" och "affärsmässiga principer", om jag kan förstå saken riktigt.

BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Under i stort sett årets alla månader pågår förhandlingar mellan de kommunala huvudmännen och regeringen, en regering som då företräds av olika departement eller av statens förhandlingsnämnd. Förhandlingarna rör sig årligen om mångmiljardbelopp. Också viktiga principer i fråga om utvecklingsfrågor m. m. är vid olika tillfällen upptagna till förhandling. En del frågor leder till lagstiftning, dock först efter avslutad förhandling. Det har alltid, ibland naturligtvis efter mycket hårda förhandlingar, gått att träffa uppgörelse. Så skulle också ha skett denna gång, det är min absoluta övertygelse. Kommunalmän och landstingsmän i alla partier är därför

besvikna och förvånade över att regeringen valt att gå denna väg. Väsentligt större och svårare frågor har klarats av genom förhandlingar. I stället för att slutförhandla med sina partner i stiftelsebildningen, landstingen, valde man att lagstifta. En enhällig landstings- och kommunopinion är lindrigt sagt förvånad och besviken över det skedda.

Statsrådet sade att tidsbristen var orsaken till detta handlande. Jag tror att det är så i hans fall, men i övrigt har frågan varit under behandling i månader och dessa förhandlingar skulle ha varit uppe i ett tidigare skede. Vi vill dock hoppas att detta är ett tillfälligt misstag i arbetet. I en allt svårare ekonomisk verklighet och i ett läge där såväl ekonomi som sysselsättningsfrågor måste diskuteras i den kommunalekonomiska utredningens anda mellan regering, kommuner och landsting behövs samråd och förtroende parter emellan.

Herr talman! Jag hoppas för de kommunala huvudmännens räkning att så blir fallet framöver.

I övrigt finns en del att kommentera av vad som sagts här. Men det tjänar litet till att bråka om den snö som föll i fjol, och eftersom tidsbristen såvitt jag förstår är huvudorsaken till denna debatt skall väl debatten inte ta längre tid.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 2 av Torsten Stridsman m. fl. samt 3:o reservationen nr 1 av Allan Gustafsson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Arne Fransson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Allan Gustafsson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén till kontraposition i huvudvoteringen angående arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 2 antar reservationen nr 2 av Torsten Stridsman m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 av Allan Gustafsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Allan Gustafsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 94

Nej - 26

Avstår - 181

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Torsten Stridsman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 76
Avstår - 4

Mom. 3 A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Torsten Stridsman m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Arne Fransson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 3 A röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Torsten Stridsman m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 218
Nej - 84
Avstår - 1

Mom. 3 B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 154 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Gustav Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

*Organisationen
för skyddat arbete*

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 3 B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 154 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Gustav Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Alf Wennerfors m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Filip Fridolfsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Alf Wennerfors m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Filip Fridolfsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 183
Nej - 118
Avstår - 1

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Torsten Stridsman m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Arne Fransson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Torsten Stridsman m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Arne Fransson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 81

Mom. 7

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Köpeskillingskontrollen vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus

Föredrogs civilutskottets betänkande 1978/79:7 med anledning av propositionen 1978/79:55 om förlängd köpeskillingskontroll m. m. vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus jämte motioner.

I propositionen 1978/79:55 (bostadsdepartementet) hade riksdagen föreslagits godkänna vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om ändringar av grunderna för prövning av överlåtelsepriser för småhus.

Förslaget innebar att den köpeskillingskontroll som skedde vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus skulle vidgas till att omfatta överlåtelser som skedde under en tid av tre år från utbetalningen av det statliga lånet. Kontrollen skulle dessutom vidgas till att omfatta alla statligt belånade småhus som skulle bebos av låntagaren, dvs. även s. k. styckebyggda småhus.

De nya reglerna skulle träda i kraft den 1 juli 1979 och omfatta även sådana hus beträffande vilka slutligt beslut om bostadslån meddelades efter denna tidpunkt.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1978/79:173 av Kerstin Andersson i Hjärtum (c) och Sven Eric Åkerfeldt (c),

1978/79:174 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1978/79:55,

1978/79:175 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen beslutade att tidsgränsen vidgades till att avse överlåtelser som skedde under en tid av fem år från utbetalningen av de statliga lånen,

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

Köpeskillingskontrollen vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus

Tisdagen den
19 december 1978

*Köpeskillingskon-
trollen vid överlå-
telse av vissa stat-
ligt belånade små-
hus*

2. att riksdagen beslutade att de nya reglerna skulle träda i kraft den 1 februari 1979,

3. att riksdagen hos regeringen hemställde att förslag om åtgärder att motverka spekulation i småhus i enlighet med vad som anförts i motionen snarast förelades riksdagen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:174,

2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:175, yrkandena 1 och 2, godkände vad i regeringsprotokollet förordats i fråga om ändringar av grunderna för prövning av överlåtelsepriser för småhus,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:173,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:175, yrkandet 3.

Reservation hade avgivits av Per-Olof Strindberg (m) och Göthe Knutson (m) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:174 skulle avslå propositionen 1978/79:55 och motionerna 1978/79:173 och 175.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Metoden att genom kontrollåtgärder av olika slag söka komma till rätta med missförhållanden är oftast en väg som leder till ständigt behov av vidgad kontroll. Anledningen därtill är uppenbar. I de flesta fall går det att kringgå kontrollåtgärder, och detta kan av naturliga skäl inte accepteras. Alltså måste kontrollsystemet utvidgas, och det nya läget består till dess man funnit vägar att kringgå det utvidgade kontrollsystemet, och då måste det ju skärpas ytterligare osv. Det är denna – jag skulle vilja kalla det "ondå cirkel" – som vi är inne i bl. a. när det gäller att komma till rätta med de s. k. överpriserna på småhus. Det förslag till förlängd köpeskillingskontroll, som utskottsmajoriteten nu framlägger, innebär dels en avsevärd förlängning av kontrolltiden, dels en utvidgning att gälla även styckebyggda småhus.

Tillsammans med Göthe Knutson har jag i en utförlig reservation, som jag av tidsskäl inte skall redovisa i detalj, yrkat avslag på förslaget om såväl förlängning som utvidgning av köpeskillingskontrollen. Det är ett konsekvent uppföljande av den uppfattning som de borgerliga riksdagsledamöterna hade redan i boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. Från moderata samlingspartiet framhöll vi också i en partimotion 1974:192 bl. a.: "Köpeskillingskontroll leder endast till att en s. k. svart marknad uppstår. --- Enligt vår uppfattning bör i stället bostadsproduktionen inriktas på en ökning av andelen småhus."

Våra varningar från 1974 har besannats. Köpeskillingskontrollen föreslås nu utvidgas – detta trots att remissinstanserna ingalunda varit så positiva som man förleds att tro när man läser propositionen 1978/79:55. Tvärtom har flera remissinstanser varit mycket tveksamma emot förslaget, som, om det genomförs, kommer att bidra till en ökad "svart marknad", vilket i första

hand kan utnyttjas av personer som disponerar stora likvida medel.

Det föreligger dessutom en betydande risk för att den nu föreslagna förlängningen i framtiden kommer att förlängas ytterligare. Vissa remissinstanser har redan varit inne på det. I propositionen anför också föredragande statsrådet bl. a. följande: "Jag förordar därför att tiden för kontroll inte tills vidare förlängs till tre år från bostadslånets utbetalning." Det är detta "tills vidare" som förstärker mina farhågor på den här punkten.

Att komma till rätta med s. k. spekulationsvinster när det gäller småhus kan på sikt åstadkommas endast om man skapar bättre balans mellan tillgång och efterfrågan. Bostadsproduktionen måste därför i högre grad än tidigare inriktas på småhuslägenheter. Att de bostadssökande i stor utsträckning önskar bo i villa, det vet vi av tidigare undersökningar, och det bekräftas ytterligare av den opinionsundersökning som just i dagarna refererats i tidningarna. Jag avser den opinionsundersökning som Sifo utfört på uppdrag av tidningen Byggnadsindustrin. Av drygt 1 000 tillfrågade personer vill inte mindre än 81 % bo i villa eller radhus. 7 av 10 tillfrågade vill helst äga sin bostad, oavsett om det gäller villa, radhus eller lägenhet. Det är naturligt att en så stark efterfrågan måste utgöra ett stort tryck på priserna på småhus.

Vi moderater anser det viktigt att man söker underlätta för människorna att förvärva sin bostad. Bankerna har numera också infört olika former av bostadssparande. Detta är i och för sig värdefullt, men systemet skulle behöva kompletteras med förslagsvis speciella skatteregler, som ytterligare skulle kunna underlätta och stimulera bostadssparandet. Detta i kombination med en ökad produktion av småhus bör göra det möjligt att på sikt avveckla nu gällande köpeskillingskontroll. Det finns mot denna bakgrund inte anledning att nu, som majoriteten föreslår, ytterligare vare sig förlänga eller vidga köpeskillingskontrollen för småhus.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till moderatreservationen till civilutskottets betänkande nr 7.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! All erfarenhet och alla undersökningar som gjorts under senare år visar att spekulering i småhus och småhustomter är en mycket utbredd företeelse och att olika åtgärder mot spekuleringen är mycket motiverade. Den s. k. medvetna spekuleringen utgör ett påtagligt problem i många kommuner, liksom den spekulering som man av någon anledning föredrar att kalla något annat.

Det har också visat sig att de metoder kommunerna har möjlighet att tillämpa och har tillämpat i spekulationshämmande syfte är bristfälliga och att det måste skapas nya möjligheter att komma till rätta med de problem som det bör ligga i alla bostadskonsumeters intresse att få slut på. Det är bara de privata mark- och byggintressen, som i takt med de ökade priserna på småhusen gör ökade profiter, som kan ha intresse av att nuvarande förhållanden får fortsätta.

Spekuleringen på småhusmarknaden leder till högre boendekostnader än vad de "normala" kostnaderna, inkl. vinster i olika led på bostadsmarknaden,

Tisdagen den
19 december 1978

Köpeskillingskontrollen vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus

motiverar. Detta i sin tur har lett till att stora grupper av hushåll med låga inkomster och utan förmögenhet eller bankförbindelser stängs ute från småhusmarknaden. En av de åtgärder som från olika kommuner framförts är införande av en obligatorisk kommunal förmedling vid vidareförsäljning av småhus. Invändningar beträffande administrativt merarbete och liknande argument mot sådana åtgärder som vpk föreslår i motion nr 175 skall enligt vår mening inte få vara bestämmande då det gäller att på allvar ta itu med en utbredd och ständigt tilltagande spekulation.

Regeringsförslaget om köpeskillingskontrollen är ett litet – men alldeles otillräckligt – steg på vägen. Kontrollen måste enligt vpk:s mening utvidgas till att avse samtliga överlåtelser av småhus – inte bara statligt belånade småhus som skall bebos av låntagaren. Förslagen om att förlänga kontrolltiden från två till tre år liksom om tidpunkten för ikraftträdandet är också otillräckliga för att få ordentlig effekt.

Vpk har i andra sammanhang föreslagit att beskattningen på vinsten vid försäljning av småhus – den s. k. realisationsvinsten – skall skärpas och vinsterna på försäljningen beskattas på i princip samma sätt som vanliga inkomster. Vi har också föreslagit andra åtgärder, bl. a. skärpt fastighetsskatt genom förhöjd intäktschablon för taxeringsvärden över 200 000 kr. och maximering av ränteavdragen till skuldbelopp på högst 200 000 kr. med avdrag från skatt och inte från inkomst.

Ett genomförande av dessa förslag skulle verksamt bidra till större ekonomisk rättvisa mellan olika boendeformer. Likaså skulle ett genomförande av vpk-förslaget om obligatorisk kommunal bostadsförmedling av alla bostadslägenheter bl. a. få en sådan effekt samt försvåra och förhindra spekulativen på småhusmarknaden. De nuvarande skatte- och lånevillkoren gynnar framför allt höginkomsttagare med stora villor och stora lån. Byggmästare, banker och mäklare utnyttjar situationen på småhusmarknaden och pressar upp priserna, och här har vi en del av förklaringen till byggbranschens stora intresse för småhusbyggandet.

I utskottsbetänkandet sägs att man ansluter sig till de åtgärder som föreslås i propositionen och att målet är att låta de samhälleliga insatserna komma de boende till godo. Dvs. moderaterna skriver ju inte under på detta. Tvärtom vill de avveckla de små kontrollmöjligheter och styrmedel samhället nu har för att begränsa spekulativen. Det är helt följdriktigt av ett parti, som då det gäller småhusboendet och byggandet alltid har hävdad att privata vinst- och spekulationsintressen i princip skall ha fria händer samt att de s. k. fria marknadskrafterna skall överta de samhälleliga organens roll när det gäller bostadsbyggandets inriktning på hustyper, lägenhetsstorlekar, utrustningsstandard och bostädernas fördelning.

Åter till utskottsmajoritetens uttalade målsättning. Det är bra med ett sådant mål, men då borde utskottet i konsekvensens namn uttala sig för längre gående åtgärder än vad man nu gör. Då utskottet skall motivera avstyrkandet av vpk-förslagen gör man som så ofta annars: man talar väldigt litet eller inget alls om innehållet i förslagen eller försöker att argumentera mot dem. Utskottet redovisar beträffande köpeskillingskontrollens omfatt-

ning först att man inte har någon invändning mot den i propositionen föreslagna omfattningen. Därefter – och som en följd därav, säger man – avstyrks utan någon som helst motivering vpk-motionen om en förlängning av tiden.

Detsamma gäller beträffande ikraftträdandetidpunkten för de nya reglerna – först anslutning till regeringens bedömningar och sedan avstyrkande av vpk-motionen kort och gott. Då det gäller sambandet med åtgärder inom skattesystemet för att bekämpa småhusspekulationen anser utskottet det nödvändigt med ytterligare undersökningar och analyser. Man refererar också till frågesvar från bostadsministern den 7 december i år. Det frågesvar som lämnades med rubriken Om åtgärder mot spekulation i småhusbygandet kan såvitt jag förstår verkligen inte tolkas som att vad vi föreslår i vpk-motionen skulle vara opåkallat eller obehövt. Klart är att bl. a. många remissinstanser, som har yttrat sig över bostadsstyrelsens förslag till åtgärder, kräver mer långtgående åtgärder än som nu föreslagits av regeringen och av utskottet. Förslag av den typ som vi föreslår i motionen finns det en stark opinion för, och den borde också ges uttryck i en begäran från riksdagen. Tvärt emot utskottets mening att någon sådan begäran nu inte behövs anser vpk att förslag till åtgärder, som kan motverka den pågående alltmer omfattande spekulationen i småhus, snabbt måste framläggas. Det kan göras utan ytterligare noggranna analyser.

Jag yrkar bifall till vpk-motionen 175.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Bakom civilutskottets betänkande nr 7 står folkpartiet, centern och socialdemokraterna, och jag ber att få yrka bifall till vad utskottet hemställt i detta betänkande. Moderaterna har i en reservation yrkat avslag på propositionen.

Syftet med förslaget om vidgning av den nu gällande köpeskillingskontrollen vid överlåtelse av statligt belånade småhus är att minska möjligheterna till spekulation och oskäliga kapitalvinster vid snabba försäljningar av nya, priskontrollerade småhus. Jag utgår ifrån att även reservanterna ansluter sig till en sådan målsättning, även om de vill underkänna de föreslagna metoderna.

Deras första invändning är den att köpeskillingskontrollen inte ens med förlängd tid ger något resultat utan bara innebär att det marknadspris som ger upphov till försäljningsvinst kommer att tas ut senare och av någon annan än den första ägaren. Dessutom är det risk, menar man, för affärer med pengar under bordet. Enligt reservanternas mening kan man komma åt spekulationsvinsterna bara genom att förse marknaden med ett ökat antal småhus, så att man får balans mellan tillgång och efterfrågan.

Nu är det nog inte så att utskottsmajoriteten tror att den förlängda köpeskillingskontrollen löser hela problemet med spekulatören på småhusmarknaden, i synnerhet inte i inflationstider. Vi betraktar den bara som ett led i försöken att komma till rätta med de mest stötande inslagen i spekulationsförsäljningarna, den medvetna spekulatören. Det behövs

Tisdagen den
19 december 1978

Köpeskillingskontrollen vid överlåtelse av vissa statligt belånade småhus

säkerligen andra åtgärder också. Jag vill bl. a. erinra om den skärpning av uppskovsreglerna för realisationsvinstbeskattningen som riksdagen också beslutat om i höst. Och arbetet med att finna lämpliga former för att motverka spekulering i småhus fortsätter. Det framgår både i propositionen och av bostadsministerns frågesvar till Per Bergman den 7 december.

Bland dem som har mest erfarenhet av småhusspekulationen, nämligen kommunerna, har många också gjort den bedömningen att en utvidgad köpeskillingskontroll kan medföra minskning av de värsta spekulativa inslagen och en uppbromsning av prisutvecklingen på småhusmarknaden. Svenska kommunförbundet menar exempelvis att den medvetna spekuleringen hejdas effektivt genom den föreslagna kontrolltiden, som ju i praktiken blir fyra år från förvärvstillfället.

Reservanternas recept att lösa problemet genom ett ökat småhusbyggande kan naturligtvis vara en bra utväg – i teorin. Men hur realistisk är den lösningen i de flesta av de områden där spekulationsförsäljningarna är vanligast förekommande? Det finns så många hinder i fråga om marktillgång, kommunal planering och annat att man inte kan stå till svars med att låta spekuleringen frodas medan man försöker bygga i fatt efterfrågan, och det vet reservanterna innerst inne. Och nog känner jag många kommunalmän – även sådana med moderat förtecken – som brottas med problemet hur man skall förhindra oskäliga vinster på investeringar i småhus, som stöttas med omfattande kommunal planering och billiga statliga pengar.

Den andra invändning som reservanterna för fram gäller svårigheterna att för de styckebyggda husen rätt beräkna produktionskostnaden och därmed få en rättvis grund för ett överlåtelsevärde. Man erkänner dock att propositionens förslag att låta de uppgivna produktionskostnaderna utgöra underlag för både låneprövningen och fastställandet av ett senare överlåtelsevärde ökar tillförlitligheten hos kostnadsberäkningarna.

Det vore fel att förneka att de styckebyggda småhusen kan vålla administrativa bekymmer vid köpeskillingskontrollen, för säljare, köpare och de prövande myndigheterna. Det som ändå talar för att man tar med dem är att denna huskategori enligt flera kommuners bedömning i lika stor utsträckning som grupphus är föremål för spekulering. Detta synes vara mest markerat i just de områden där trycket på småhusmarknaden är störst.

Med den generösa inställning som förutsatts när det gäller att fastställa produktionskostnaden bör köpeskillingskontrollen inte upplevas som alltför betungande för den som i ett seriöst sammanhang önskar överlåta en statsbelånad bostad.

Ett par ord också om yrkandena i vpk-motionen.

Kravet att utsträcka tiden till fem år har utskottet varit enigt om att avstyrka. Genom att utöka den nu tvååriga kontrollperioden till tre år och räkna periodens början från utbetalningen av det statliga bostadslånet i stället för från tidpunkten för fastighetsförvärvet ökar man i realiteten tiden rätt väsentligt – det blir i praktiken fyra år från förvärvet – och det bör medverka till en sanering åtminstone av de överlåtelser som sker kort tid efter lånets utbetalning och som man kan misstänka är resultat av medveten spekulering i många fall.

Vpk har också yrkat att den nya lagen skulle träda i kraft redan den 1 februari i stället för den 1 juli. Utskottet har inte kunnat biträda ett sådant yrkande, bl. a. med hänsyn till att det i vissa fall då skulle bli fråga om en retroaktiv verkan av den nya lagstiftningen och att det är rimligt med viss tid för att informationen skall hinna bli allmänt känd.

Vpk:s tredje yrkande om förslag om åtgärder rent allmänt för att motverka spekulation i småhus kan anses väl tillgodosett redan med att propositionen redovisar att överväganden om ytterligare åtgärder pågår inom bostadsdepartementet.

Det finns anledning att avslutningsvis betona att de förslag som riksdagen nu har att ta ställning till och andra som redan har behandlats av riksdagen skall ses som ett uttryck för folkpartiregeringens bestämda målsättning att försöka begränsa spekulativa inslag på bostadsmarknaden och upprätthålla en bostadssocial ambition, som det rått en betydande enighet om. Köpeskillingskontrollen vill värna om dem som köper sitt hus för att bo i det men minska möjligheterna att låta det bli ett spekulationsobjekt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen och vpk-yrkandet.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag finner det litet märkligt att höra Wilhelm Gustafsson säga att han är på det klara med vad vi reserverar vill innerst inne. Han menar alltså att det som vi givit uttryck för i reservationen inte skulle vara vår övertygelse. Det är ett ganska egendomligt sätt att resonera när det gäller de politiska ställningstagandena. Det är ännu mera märkligt, herr Gustafsson, mot bakgrund av att vad jag har gjort mig till tolk för är precis den uppfattning vi inom de borgerliga partierna för några år sedan var helt överens om.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag vill till Wilhelm Gustafsson säga apropå det han anförde på sluttampen av sitt anförande, att det faktiskt inte är mycket av sociala ambitioner i det förslag som regeringen har lagt fram och som utskottets majoritet har givit sin anslutning till.

Gemensamt för våra förslag i vpk-motionen är att vi efterlyser mera verksamma åtgärder i syfte att förhindra spekulation. De åtgärder som vi föreslår i det här sammanhanget och i anslutning till propositionen är inte heller tillräckliga. Det skulle vara bra mycket mera verksamt om man verkligen tog itu med det som alla – möjligen med undantag av moderaterna – är överens om att man måste förhindra, nämligen den alltmer utbredda spekulationen på småhusmarknaden.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Till Per-Olof Strindberg vill jag säga att det naturligtvis var en förmodan om hur man innerst inne hos moderaterna såg på frågan. Jag tror att många moderater också upplever att det är ganska besvärande att försöka bygga ifatt efterfrågan med tanke på den brist som vi i dag har på

Tisdagen den
19 december 1978

*Köpeskillingskon-
trollen vid överlå-
telse av vissa stat-
ligt belånade små-
hus*

småhusmarknaden, i synnerhet i vissa orter. Det var alltså en förmodan från min sida.

Det är riktigt att folkpartiet i princip inte vill ha kontroller av den här typen. Den principinställningen präglade vårt ställningstagande 1973 och vårt ställningstagande i remissen angående bostadsfinansieringsutredningen. Men principerna får aldrig bli så heliga att man blundar för verkligheten.

När folkpartiet insåg vart utvecklingen skulle leda beslöt man att stödja försök med köpskillingskontroll. På den vägen är vi fortfarande. Möjligheterna att nå balans mellan tillgång och efterfrågan ter sig fortfarande ganska utopiska i åtskilliga tätortsområden. Kommunerna ber om hjälp i sin kamp mot spekulativa inslag. Vi ställer upp; det gör f. ö. alla partier utom moderata samlingspartiet.

När det gäller Tore Claeson vill jag bara hänvisa till de överväganden som pågår inom departementet och som syftar till att fullfölja åtgärderna mot de spekulativa inslag som förmodligen kommer att finnas även i fortsättningen trots köpeskillingskontrollen.

PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om i vilken utsträckning man skall hålla på principer. För min del tycker jag att vårt ställningstagande har varit konsekvent och logiskt. Visst är det svårt, herr talman, att bemästra de problem som vi har när det gäller att tillgodose människornas önskemål beträffande småhus. Men man är ändå tvungen, herr Gustafsson, att någon gång försöka ta initiativ och visa vägen för hur vi skall klara problemen. Det är det som vi har gjort i vår reservation som är fogad till civilutskottets betänkande nr 7.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1-3

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen av Per-Olof Strindberg och Göthe Knutson i motsvarande del samt 3:o motionen nr 175 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Per-Olof Strindberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Tore Claeson begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående civilutskottets hemställan i betänkandet nr 7 mom. 1-3 antar reservationen av Per-Olof Strindberg och Göthe Knutson i motsvarande del röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 175 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 57
Nej - 12
Avstår - 228

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 7 mom. 1-3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av Per-Olof Strindberg och Göthe Knutson i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Per-Olof Strindberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 255
Nej - 44

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 175 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 7 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 175 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 11

§ 5 Åtgärder inom bryggeribranschen

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:9 med anledning av propositionen 1978/79:32 om åtgärder inom bryggeribranschen jämte motioner.

I propositionen 1978/79:32 (budgetdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer som föredragande statsrådet hade förordat rörande statligt engagemang i bryggeribranschen,
2. bemyndiga regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följde av ett i propositionen redovisat tilläggsavtal mellan staten och Beijerinvest AB,
3. bemyndiga regeringen att genom apport av aktier i AB Pripps Bryggerier bilda Brygginvest AB och till detta bolag mot skuldebrev överlåta återstoden av statens innehav av aktier i AB Pripps Bryggerier.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”Staten föreslås bilda ett strukturbolag, Brygginvest AB, med uppgift att initiera och medverka vid strukturförändringar i bryggeribranschen. Riksdagen föreslås vidare bemyndiga regeringen att godkänna ett tilläggsavtal mellan staten och Beijerinvest AB som innebär att mera preciserade riktlinjer fastställs för AB Pripps Bryggeriers uppträdande på marknaden för bryggeriprodukter. Tilläggsavtalet innebär vidare att staten kvarstår som majoritetsaktieägare i Pripps genom Brygginvest AB samtidigt som allmänheten erbjuds att i viss utsträckning teckna aktier i Pripps.

Propositionen innehåller vidare förslag som syftar till att möjliggöra fortsatt drift vid mälteriföretaget Nord-Malts anläggning i Söderhamn.

Förslagen syftar sammanfattningsvis till att lägga en grund för en ur samhällelig synpunkt acceptabel och kontrollerad strukturutveckling i bryggeribranschen och till att möjliggöra en fortsatt konkurrens.”

I detta sammanhang hade behandlats de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:43 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79:32 hos regeringen skulle anhålla om förslag till förstatligande av bryggerinäringen i dess helhet i enlighet med vad som anförts i motionen,

1978/79:46 av andre vice talmannen Tage Magnusson m. fl. (m), vari hemställdes

1. att riksdagen med avslag på propositionen om bildande av ett särskilt investmentbolag beslutade att en särskild strukturfond för bryggeribranschen inrättades,
2. att, om förslaget under punkt 1 icke vann riksdagens bifall, riksdagen

uttalade sig för att AB Brygginvests verksamhet och medelstilldelning borde äga rum enligt de riktlinjer som angivits i motionen,

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

1978/79:47 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. godkänna de riktlinjer som förordats i motionen beträffande strukturpolitiken inom bryggeribranschen,

2. uttala att någon utförsäljning av aktier i AB Pripps Bryggerier i enlighet med förslaget till tilläggsavtal icke borde genomföras,

*Åtgärder inom
bryggeribranschen*

1978/79:48 av Karl-Anders Petersson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. godkänna vad som anförts i motionen beträffande formerna för strukturomvandlingen inom bryggerinäringen,

2. avslå propositionen 1978/79:32 i den del som avsåg fastställande av preciserade riktlinjer för AB Pripps Bryggeriers uppträdande på marknaden för bryggeriprodukter,

3. hos regeringen begära förslag om åtgärder inom bryggerinäringen i enlighet med vad som anförts i motionen, samt

1978/79:49 av Torsten Stridsman (c) och Filip Johansson (c).

Utskottet hemställde

1. beträffande riktlinjer för statliga strukturinsatser inom bryggeribranschen att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del, motionen 1978/79:46 yrkandet 2, motionen 1978/79:47 yrkandet 1 och motionen 1978/79:48 yrkandena 1 och 3 samt med avslag på motionen 1978:79:43 och motionen 1978/79:46 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. beträffande riktlinjer för verksamheten i Pripps att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:48 yrkandet 2 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande försäljning till allmänheten av staten tillhöriga aktier i Pripps att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:47 yrkandet 2 i ifrågavarande del och med avslag på propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om att försäljning till allmänheten av vissa aktier i AB Pripps Bryggerier inte fick äga rum,

4. beträffande försäljning till allmänheten av Beijerinvest AB tillhöriga aktier i Pripps att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:47 yrkandet 2 i ifrågavarande del bemyndigade regeringen att vidta åtgärder för att möjliggöra för Beijerinvest AB att till allmänheten försälja vissa aktier i AB Pripps Bryggerier,

5. beträffande sättet att nominera statliga styrelseledamöter i Pripps att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:48 yrkandet 2 i ifrågavarande del,

6. beträffande tilläggsavtal mellan staten och Beijerinvest AB att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:32 mom. 2 bemyndigade regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följde av det tilläggsavtal mellan staten och Beijerinvest AB som kunde behöva ingås till följd av riksdagens beslut under 1-4,

7. beträffande bildande av Brygginvest AB m. m. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:32 mom. 3 bemyndigade regeringen att genom apport av aktier i AB Pripps Bryggerier bilda Brygginvest AB och till detta bolag mot skuldebrev överlåta återstoden av statens innehav av aktier i AB Pripps Bryggerier,

8. beträffande Nyckelbryggerier i Luleå att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:49.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande riktlinjer för statliga strukturinsatser inom bryggeribranschen av Margaretha af Ugglas (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottets yttrande i vissa delar skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. beträffande försäljning till allmänheten av staten tillhöriga aktier i Pripps av Margaretha af Ugglas (m) och Sten Svensson (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del och med avslag på motionen 1978/79:47 yrkandet 2 i ifrågavarande del bemyndigade regeringen att vidta åtgärder för försäljning till allmänheten av vissa aktier i AB Pripps Bryggerier,

3. beträffande försäljning till allmänheten av Beijerinvest AB tillhöriga aktier i Pripps av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Ivar Högström och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:47 yrkandet 2 i ifrågavarande del och med avslag på propositionen 1978/79:32 mom. 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om att försäljning till allmänheten av vissa aktier i AB Pripps Bryggerier inte fick äga rum.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s):

Herr talman! Konsumtionen och därmed produktionen av alkoholhaltiga alkoholdrycker påverkas av den alkoholpolitiska lagstiftningen. Det ekonomiska utbytet i bryggerinäringen blir då ävenledes beroende av sådana beslut som fattas av riksdagen.

Företagen kan möta de konsumtionsbegränsande åtgärderna genom en aktivare marknadsföring, men då har man att notera att de nykterhetspolitiska skälen för en begränsningslagstiftning motverkas.

Vi kan i riksdagen ha delade meningar i fråga om alkoholpolitikens innehåll men borde kunna vara överens om den bristande logiken i

förhållandet, att staten å ena sidan med en regleringspolitik söker minska alkoholförbrukningen via de starkare maltdryckerna, medan bryggeriföretagen å andra sidan för att om möjligt klara sig tvingas till aktiva åtgärder vad beträffar marknadsföringen eller andra former för en anpassning. De senaste årens utveckling inom bryggeriindustrin har från dessa allmänna utgångspunkter varit lärorik.

För att bl. a. minska det privata vinstintresset i bryggeriindustrin föreslog den tidigare socialdemokratiska regeringen att staten skulle engagera sig som ägare inom branschen. Staten skulle med andra ord vara beredd att ta de ekonomiska konsekvenserna av de alkoholpolitiska beslut som kunde få en verkan på rörelseresultatet inom bryggerinäringen.

Steget togs inte fullt ut genom 1975 års riksdagsbeslut. Men dörren hölls på glänt för de bryggerier, kooperativa och privata, som då svarade för knappt hälften av tillverkningen.

Det till 60 % statsägda Pripps skulle drivas efter gängse företagsekonomiska riktlinjer. Resultatet under de gångna åren visar att det har man gjort bra. Överskottet för Pripps bryggerier var för det senaste verksamhetsåret drygt 70 milj. kr. mot 61 milj. kr. förra året. Resultatet har man uppnått trots en nedgång i volym av försäljningen, främst till följd av riksdagens beslut om mellanölsförbudet. Mellanölsförbudet har man kunnat neutralisera, säger man i Pripps verksamhetsberättelse, främst genom framgångsrika produktlanseringar och omfattande besparingsåtgärder. Pripps har, liksom sker inom andra industribranscher, tagit till vara stordriftens fördelar och med en skärpt konkurrens erövat marknadsandelar t. o. m. på en krympande marknad.

Bedömningen 1975 att Pripps "inte negativt skulle påverka de fristående bryggeriernas situation" visade sig vara alltför optimistisk. KF:s bryggerier har i stort behållit sin ställning på marknaden. Men inom sektorn mindre privata bryggerier har åtskilliga haft det mycket svårt. Ett par har köpts upp av Pripps. Några har lagts ned. Några andra är i en bekymmersam situation. Marknadsandelarna är i runda tal: Prippsbryggerierna 70 %, KF 10 % och övrigsektorn 20 %.

Det är, herr talman, i denna situation som herr Mundebo är beredd att gå in och göra ett liberalekonomiskt balansnummer. Konkurrensen inom branschen skall så långt möjligt bibehållas, och eftersom de mindre företagen inte visat förmåga att på egen hand genom samordning bilda företagsstrukturer som har långsiktiga möjligheter att överleva, så skall aktiva statliga insatser till. I de regionala enheterna skall staten gå in som minoritetsdelägare. Minoritetsandelarna i investmentföretagen och majoritetsandelen i Pripps skall förvaltas av samma överorgan. Hur skall förvaltarna klara den uppgiften? Jo, Pripps skall i sin verksamhet undvika att vidta sådana åtgärder som huvudsakligen syftar till att förstärka Pripps dominerande ställning på marknaden för bryggeriprodukter i Sverige, säger herr Mundebo. Bl. a. dessa tankegångar betecknar KF som kortsiktiga skenlösningar, "eftersom den framtida utvecklingen torde leda till att bryggeribranschen samlas inom en organisation". "Med hänsyn till det stora statliga engagemanget i branschen och de alkoholpolitiska aspekterna", föreslår KF att staten i första hand tar

*Åtgärder inom
bryggeribranschen*

hand om hela bryggeribranschen. Den bedömningen förefaller vara realistisk.

Men läget för flera mindre företag är sådant att det inte finns ett tillräckligt tidsutrymme för nya förhandlingar och nya utredningar. De regionalpolitiska och sociala hänsynen nödvändiggör att omedelbara åtgärder vidtas. Från den socialdemokratiska gruppens sida har vi ställt kravet att en total samordnings- och strukturplan skall utarbetas i samråd mellan företag och anställda. I denna planering skall ingå såväl det statsdominerade företaget som de kooperativa och privatägda företagen. Vi har accepterat att påbörjandet av förhandlingar om de regionala investmentföretagen kan ske under förutsättning av dels att förhandlingar även tas upp med KF:s Wårby Bryggerier, dels att arbetsmarknadspolitiska insatser görs för att så långt möjligt trygga jobben i de mindre bryggerierna under den tid man genomför planeringen.

Om de här åtgärderna har vi i stort sett blivit överens i näringsutskottet. Majoriteten inom utskottet har också kunnat ena sig om att avvisa propositionens förslag om att 9 % av statens aktieandel i Pripps skulle försälas på börsen. Utskottets motivering är bra. Man erinrar om 1975 års beslut och de alkoholpolitiska motiv som låg bakom. Utskottet anser att det inte kan komma i fråga att minska den statliga majoritetsandelen. Vidare sägs: "Härtill kommer att det kan vara förenat med problem att staten skulle sälja aktier i ett företag som åläggs starka restriktioner vad gäller dess möjligheter att uppnå det från strikt företagsekonomisk synpunkt bästa resultatet."

Det är bra, men tyvärr, herr talman, har vi blivit ensamma om att med i princip samma motivering avvisa förslaget att Beijerinvest skulle få sälja aktier till allmänheten.

Denna debatt har nu tillförts nytt bränsle. Dagarna före debatten kan vi läsa i tidningarna att Pripps beslutat höja aktieutdelningen från 10 milj. kr. i fjol till 18 milj. kr. i år. Det är inget dåligt lyft precis. Det sker samtidigt som man har MBL-förhandlingar med personalen i Torsby, Gällivare, Arboga och Tingsryd om neddragningar av verksamheten, dvs. avskedanden av i första omgången ca 25 % av arbetsstyrkan vid ett par av företagen och total nedläggning vid ett eller ett par av de ytterligare småbryggerierna. Julklapparna blir litet olika. Aktieägarna – för all del staten med 60 % – får 8 milj.kr. ytterligare. Något hundratal människor ute i periferin får känna oron inför arbetslöshet. Det är besparingsåtgärder som leder till ökad vinst, kan företagsledningen säga. Men är inte detta en cynisk hantering av människor som under många år gjort värdefulla insatser i företaget?

I den föreliggande propositionen säger statsrådet att det är angeläget "att de nödvändiga strukturförändringarna kan ske i ordnade former och på ett sätt som tar hänsyn till samhällets regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska intressen. Även av dessa skäl krävs en aktiv statlig medverkan."

Det låter bra, men nu är alltså ett statsdominerat företag i färd med att avskeda, utan att vänta på en mera omfattande strukturplan, en strukturplan som bl. a. personalorganisationerna tidigare begärt. Och det finns anledning fråga på vilket sätt man är beredd att ta det sociala ansvaret mot de anställda

och de regioner inom vilka de här mindre företagen arbetar.

Från socialdemokraternas sida menar vi med begreppet socialt acceptabelt främst tid för diskussioner mellan företagsledning, anställda och samhällsföreträdare om konsekvenserna av förändringar, tid för att överväga alternativa lösningar och, om planerna inte kan ändras, tid för att söka ersättning för bortfall av arbetstillfällen inom berörda regioner.

Det kostar, säger företagen. Ja visst, det kan kosta en del att ta det sociala ansvaret. För Pripps Bryggeriers vidkommande finns det ekonomiska utrymme. Men det förefaller som om intresset för en utdelningshöjning framstått som viktigare än omtanken om något hundratals anställda och deras familjer. Jag ser inget annat försvar för åtgärden än att man velat föregå en börsintroduktion av en del av Beijerinvests aktieandel med en lockande utdelningshöjning. Vinstintresset skall få sin beskärda andel av en verksamhet där vi av samhällspolitiska skäl velat tona ner detta intresse. Jag betecknar det som upprörande nonchalans, när man inte velat avvakta det beslut som riksdagen nu kommer att fatta.

Herr talman! Även om jag inte vill överdriva de nykterhetspolitiska effekterna i den här frågan, innebär det ändå en viktig markering att inta en stramare hållning mot de privata intressena i hanteringen av de alkoholhaltiga maltdryckerna.

Med detta anförande yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen 3 till det föreliggande betänkandet.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Propositionen om bildandet av Brygginvest bygger på ett vällovligt syfte som vi alla kan stå bakom: önskan att bibehålla en konkurrens inom bryggerinäringen och att ge de mindre bryggerierna en chans att leva vidare och utvecklas vid sidan av jätten Pripps. Överlevnads- och utvecklingsmöjligheter för de mindre företagen i branschen är också ett angeläget mål från regionalpolitiska synpunkter. Om propositionens förslag är de mest ändamålsenliga för att uppnå detta syfte kan emellertid diskuteras.

Vi har från moderat håll bl. a. velat slå fast att Brygginvests intressen i andra bryggerier än Pripps skall begränsas till minoritetsandelar. Vi anser också att riksdagen inte bör ansluta sig till den i propositionen uttalade uppfattningen att en förutsättning för statligt stöd – såväl genom inköp av aktier i bryggeriföretag som genom andra stödformer, t. ex. industrigarantilån – bör vara "att företagen medverkar i de önskvärda strukturförändringarna". Med dessa förändringar i propositionens förslag vill vi undvika den risk som är uppenbar, nämligen att bildandet av Brygginvest, som syftar till att bevara konkurrensen och mångfalden i bryggerinäringen, i stället leder till att branschen blir helstatlig.

Förknippat med bildandet av Brygginvest är ett tilläggsavtal till nu gällande avtal mellan staten och Beijerinvest, som bl. a. innebär att samtidigt som staten kvarstår som majoritetsaktieägare i Pripps – och jag vill betona ordet *kvarstår* i detta sammanhang – så sker en spridning av aktierna till allmänheten genom att staten minskar sitt innehav i Pripps från 60 till 51 %,

medan Beijerinvest medges att nedbringa sitt innehav av aktier i Pripps från nuvarande 40 till 25 %. En börsintroduktion av Pripps möjliggörs sålunda.

Centern och folkpartiet vill inte att staten skall sälja ut en del av sitt aktieinnehav i Pripps. De förklarar detta med alkoholpolitiska argument. Menar verkligen centern och folkpartiet att statens alkoholpolitik skulle förändras, om staten i stället för 60 % skulle äga 51 % av aktierna i Pripps? Folkpartiet kan väl ändå inte hävda detta, eftersom det är folkpartiregeringen som lagt fram propositionen, innehållande förslaget om aktieförsäljning.

Nej, centerns och folkpartiets ställningstagande mot en försäljning av Prippsaktierna kan inte ses annat än som en beklaglig eftergift gentemot socialdemokratin. Socialdemokraternas ställningstagande är åtminstone konsekvent. De vill förstatliga så mycket som möjligt, alltså säger de nej både till statens och Beijerinvests aktieförsäljning. Önskar Beijerinvest minska sitt aktieinnehav i Pripps på grund av tillkomsten av Brygginvest, kan ju alltid Beijer sälja till staten. Så resonerar, inte förvånande, socialdemokraterna. Det beklagliga är att folkpartiet och centern följer dem på halva vägen. Här hade det annars varit ett utmärkt tillfälle för mittenpartierna att visa att de inte endast är intresserade av att överföra företag i statlig ägo utan också beredda att gå motsatt väg.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i näringsutskottets betänkande nr 9.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Man kan vara anhängare av privat vinst som en styrningsfaktor i det ekonomiska livet, och man kan vara motståndare. Oavsett om man i princip accepterar den privata vinsten finns det vissa verksamheter, där det framstår som över måttan cyniskt eller oansvarigt att låta vinstprincipen leda. Det finns verksamheter där säkerhetsaspekter kan tala för att vinstintresset bör neutraliseras, och sociala eller alkoholpolitiska aspekter kan också tala för detta.

Bryggerinäringen är en bransch där skäl av det sistnämnda slaget kan åberopas. Inom vpk har vi svårt att förstå alkoholpolitiker som kunde skruva upp sig till moraliserandets högsta höjder under agitationen mot mellanölet men som sedan inte vill nationalisera bryggerierna. Vi har också svårt att se logiken när utskottet säger att alkoholpolitiska skäl talar för ett statligt ägarengagemang men sedan vill hålla detta ägarengagemang tillbaka till förmån för privata vinstintressen. Slutligen har vi också svårt att se vad konkurrens skall kunna åstadkomma i en så förtrustad bransch som bryggerinäringen, där småbryggerierna under årens lopp steg för steg har krossats av de stora bryggarna.

Mot denna bakgrund, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen 43, där det krävs förstatligande av bryggeriindustrin.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag förstår att önskemålet från kammarens sida är att jag skall fatta mig väldigt kort. Jag tycker att det är rätt besvärande att komma upp som siste talare inför tolvslaget och redogöra för en väsentlig och viktig fråga. Men jag skall försöka att i görligaste mån korta ner mitt anförande.

Bakgrunden, herr talman, till det förslag som vi har behandlat i näringsutskottets betänkande är den struktur som bryggeribranschen har fått under senare år. Sedan 1965 har företagskoncentrationen varit mycket kraftig, och den har accentuerats under 1977 genom att de två krisdrabbade västsvenska bryggerierna Falken och Sandwall har köpts upp av Pripps. Det har ytterligare förändrat strukturen. Prippskoncernen har f. n. 73 % av marknaden vad avser lagrade maltdrycker. För kolsyrade läskedrycker är marknadsandelen 60 %. Vad det gäller bryggerimarknaden totalt har Till-Bryggerier, med en täckning huvudsakligen i Norrland, en marknad av 9 %. Wårby Bryggerier har en marknadsandel av 11 %. Övriga företag är små, och flertalet har marknadsandelar på endast några få procentenheter. Om man ser på hela landet, har vi i dag nio bryggeriföretag vid sidan av Pripps och Wårby. Antalet produktionsställen för lagrade maltdrycker uppgår till 22. Totalt är 6 000 personer sysselsatta i branschen, varav ca 4 000 i Pripps.

Det är alldeles klart att bryggeribranschen i dag i sin helhet har en betydande grad av överkapacitet. Genom slopandet av mellanölet den 1 juli 1977 har denna blivit alltmer påtaglig, samtidigt som bryggerierna under ett tidigare skede genomförde effektivitetshöjande investeringar. Det står också klart att produktionskostnaderna i de stora moderna tillverkningsenheterna är betydligt lägre än vid de mindre bryggerienheterna. Därtill kommer stordriftsfördelar på annat sätt – sådana existerar självfallet vad gäller distributionskostnader etc. Med undantag av Pripps och Wårby är lönsamheten inom branschen över lag otillfredsställande.

Det var mot denna bakgrund som det i december 1973 tillkallades en utredning för att göra en samlande analys och bedömning av branschens nuvarande situation och utveckling på längre sikt.

I syfte att åstadkomma en struktur inom bryggeribranschen som innebär fortsatt konkurrens mellan livskraftiga företagsenheter föreslås i den nu föreliggande propositionen, som vi behandlar i detta utskottsbetänkande, att ett investmentbolag, kallat Brygginvest AB, med huvuduppgift att initiera och medverka vid strukturändringar inom bryggeribranschen skall inrättas. Detta bolag skall vara helstatligt. Föredragande statsrådet anser att det av alkoholpolitiska skäl och av allmänna samordningsskäl är naturligt att statens intressen i bryggeribranschen förvaltas samlat. Brygginvest skall alltså vara 100-procentigt statsägt och skall enligt förslaget överta den statliga ägarandelen i Pripps som utgör 60 %.

I syfte att åstadkomma en struktur inom bryggeribranschen som innebär fortsatt konkurrenskraft mellan livskraftiga företagsenheter föreslås i propositionen att de fristående bryggerierna i Syd- och Mellansverige slås samman till två nybildade bryggbolag, kallade Sydbrygg och Bergslagsbrygg. För Norrlands del föreslås att Till-Bryggerier får utgöra grundvalen för ett

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

*Åtgärder inom
bryggeribranschen*

Tisdagen den
19 december 1978

*Åtgärder inom
bryggeribranschen*

bryggblock, vilket kallas för Norrlandsbrygg.

Enligt propositionen bör Brygginvest inledningsvis fullfölja det strukturella utvecklingsarbete som påbörjats av bryggeriutredningen genom att man i samråd med berörda företag och med de anställdas organisationer närmare definierar vilka strukturförändringar som bör äga rum och i vilken takt dessa bör ske. På den punkten bör socialdemokraterna och Runc Johansson vara tillfreds med att det nu när Brygginvest bildas, vilket jag förutsätter att vi fattar beslut om, kommer att ske en strukturell genomgång av hela bryggeribranschen.

Vi har, herr talman, i utskottet varit i stort sett eniga på samtliga punkter, både när det gäller bildandet av Brygginvest och bildandet av de tre olika regionala enheterna. Vi har kommit överens om att förhandlingar skall tas upp med KF för att möjliggöra dess medverkan i denna strukturförändring. På de punkterna har vi varit överens, och vi har vidare varit ense om att förhandlingar skall tas upp med KF för att möjliggöra KF:s medverkan i denna strukturförändring. På samtliga dessa punkter är utskottet alltså enigt. – Därmed kan jag lämna den delen.

Vad gäller det i propositionen upptagna förslaget angående Nord-Malt AB, som vi redan många gånger har debatterat här, i kammaren, håller vi med om det som står i propositionen, varför jag kan lämna även detta avsnitt.

Vad vi *inte* är överens om i utskottet är däremot försäljningen av 15 % av Beijerinvest AB:s 40-procentiga innehav av Prippsaktier.

I propositionen föreslås att staten skall sälja ut 9 % av sitt innehav på 60 % av dessa aktier. Majoriteten i utskottet har dock inte velat gå med på det förslaget i propositionen, utan vi anser att staten skall behålla samtliga 60 %. Däremot har vi medgivit att Pripps skall få sälja 15 %. Den utförsäljningen, som skall ske på börsen, anser vi i och för sig inte ha någon större betydelse ur alkoholpolitisk synpunkt, eftersom Beijerinvest i dag är börsintroducerat som ett investmentbolag. I Beijerinvests aktietillgodohav finns ju Prippsaktierna inräknade. Enligt tilläggsavtalet mellan staten och Beijerinvest skall aktieägarna i Beijerinvest ha teckningsrätt på dessa 15 % av aktierna.

Detta är vad som skiljer mellan uppfattningarna i utskottsmajoritetens förslag och den socialdemokratiska reservationen.

Till utskottsbetänkandet är även fogad en reservation från moderaterna vilken jag har litet svårt att förstå, eftersom det inte finns något yrkande i den. Man gör där gällande att staten borde ha behållit äganderätten till Prippsaktierna, men nu läggs ju den rätten i stället i Brygginvest AB. Staten äger emellertid samtliga aktier i Brygginvest, som alltså i sin tur äger 60 % av Prippsaktierna. Eftersom staten är hundra procentig ägare av företaget Brygginvest, skall bolaget självfallet till staten betala in avkastningen av sina Prippsaktier lika väl som utdelningarna från de övriga bryggerier där Brygginvest har minoritetsandelar. På så sätt sker ju inbetalning i vanlig ordning där staten äger aktier. Brygginvest skall alltså inte behålla de aktieutdelningar som kommer från Pripps eller från minoritetsintressen.

Jag har velat klara ut de här problemen med reservanterna, som tycks ha missförstått förslaget. Det är alltså inte meningen att Brygginvest skall

förvalta pengarna, utan dessa skall gå direkt in till statskassan.

Vad som skiljer oss är alltså att socialdemokraterna inte vill vara med om att sälja ut 15 % av aktierna, medan vi har tillstyrkt det förslaget. Det första skälet för vår tillstyrkan är att om inte avtalet får träda i kraft nu, är det risk för att en samordning inte kommer i gång. Detta kan komma att innebära att många av de bryggerier som i dag har ekonomiska problem riskerar att behöva träda i likvidation. En annan orsak är att om Beijerinvest inte får introducera 15 % av aktierna på marknaden, kan bolaget enligt avtalet begära att staten löser in återstoden av de av Beijerinvest ägda Prippsaktierna.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

På förslag av talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 6 Talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle

dels finansutskottets betänkande nr 16, som denna dag bordlagts första gången, uppföras närmast efter utbildningsutskottets betänkande nr 15,

dels utrikesutskottets betänkanden nr 20 och 22 sättas närmast efter utbildningsutskottets betänkande nr 16.

§ 7 Kammararen åtskildes kl. 23.55.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 60

Tisdagen den
19 december 1978

*Åtgärder inom
bryggeribranschen*